

శ్రీ మ త్

అభినవ సరస్వతి.

—:(0):—

[ఇది మాసమునకోకసారి ప్రచురింపబడును.]

సంపుటము ౨.	జానపాడు. సాధా సం చైత్రవైశాఖములు	సంచిక ౪-౫.
------------	--------------------------------------	------------

స్వ విషయము.

గడచిన సంచికలలోఁ బ్రచురించిన యఘశాల ప్రహసనము 7-వ పేజీ మొదలుకొని క్రమముతప్పియున్నందున నా7-8వేజీ లీమారు మరలఁ బ్రచురించబడుచున్నవి. కావున జడునరులు సవరించుకొందురుగాక. తంగెడ నరసింహముగారిచే నీయబడిన లక్ష్మీవిలాసమును మరియొక ప్రాచీన ప్రబంధ మొక్కటిమారు ప్రారంభింపఁబడుచున్నది. బెల్లంకొండరామారావుగారిచే గీర్వాణమునవ్రాయబడిన బ్రహ్మణశబ్దవిచార మీమారు విద్యద్రంజనముగఁబ్రచురించి జూకొనెల విస్తరించి తెనుఁగున వ్రాయఁబూనితి.

అశాస్త్రీయప్రతిష్ఠ.

నిర్మయసింధువు.

శ్లో॥ హంత్యర్థహీనాకర్తారం మంత్రహీనాతుఋత్విజం ।

స్త్రీయంలక్షణహీనాచనప్రతిష్ఠాసమోరిపుః॥

లోకమున దేవతాప్రతిష్ఠాదికము జేయునపుడు కడుబాగ్గిత
 మైనంచరించవలయును అట్లాచరించనిచో నదియే శత్రుత్వమై యని
 స్థఫలదాయకంబగును విధ్యుక్తములగు న్యాయములచేరిగా నెవరించ
 క యగ్రహము జేసినమోదకర్తకేమరణమునంఘటించును. నుం
 త్రమందులోనిముఁజేసిన ఋత్విజుఁడు రూపుమాయును. లక్షణభం
 గముం గావించినయజమానునిభార్యకు మోసముచచ్చును. ఇందుకుదా
 ర్థముగ నర్తమానమునజరిగినయొక నృత్యము వివరించెద. కలిమహా
 త్యముననుత్పన్నపరస్థులపక్షపరస్థులుకానూహించుటయునెవకృష్ట
 పరస్థులు తృప్తపరస్థులుకానుత్పహించుటయునందురథకారులతమ
 కులమున కివాదిసిద్ధముగ నేర్పడి యున్న యాగసాలప్రముఖ సంజల ను
 త్పన్నములఁజేసియశాస్త్రీయమును నసార్థకమును నగువిశ్వబ్రాహ్మ
 ణశబ్దమొకటియకాదలఁదాచ్చి బ్రాహ్మణపక్షోచితములగు కొన్నికర్మ
 లాచరించి తత్కులమర్యాద వితరులుతమకుఁ జేయవారులేకున్నను
 దనుచోఁదచురై నాచరించుకొనుచుండుటయునర్వజనైక వేద్యమైయు
 న్నది. విశ్వబ్రాహ్మణశబ్దమట్లసార్థమునునశాస్త్రీయమునుగాక యు
 న్నయదలఁ బలుమారులీపతిక యందుఁజేయఁబడెడి పూర్వపక్షము
 లసమర్థించి సాధువు నేలఁజేసికొనరు - మనవాఁడు మీరు విశ్వబ్రా
 హ్మణశబ్దవాచ్యులెట్లయితరనియడిగినపుడుమేము విశ్వకర్మసంతతివార
 మగుదుమాకామా యనిబదులుప్రశ్నయొకటిచేయుటయెఁతెలియును
 గాని యొకవేళ విశ్వకర్మసంతతివారై ననువిశ్వబ్రాహ్మణులెట్లగుదు
 రో నిజమెరుగజాలరైరి పైసవిశ్వశబ్దమున్నంతినే విశ్వబ్రాహ్మణుల
 గుమనుని తలంచుటయేవీరిసాండిత్యముండెలుపుచున్నది. ఇట్టిప్ర
 యత్నశీలురగు వీరిలోగుంటూరితాలూకా ప్రత్తిపాడనుసూరజామ
 ర్తివెర్రియ్యయను నతఁడు కొద్దిదినములనుంచి తద్దినంపకైరాచిల్లర
 మంత్రములు కొన్ని నేర్చుకొనిపెద్ద శాస్త్రులవీరింగుండలాది భూషిత
 విగ్రహముఁజే తమయింద్లయాజ్ఞాకములఁజేయించ మొదలుబెట్టిక్రమ
 ముగానితరకులస్థుల యింద్లఁగూడఁదత్కలాపమునదిగఁబయత్తిం
 చుచుఁడఁగానిచునోరథము సిద్ధించదయ్యె - ఇట్లుండదద్ధానుమున

బొల్లా పల్లి వెంకటప్పయ్యయను నెకను జనుడు
 విష్ణ్వలయము సద్విజ్ఞాంతంభముకే వేయించుచు మామూలురీతిఁద
 త్పతీష్ఠాకృత్యమొక భూసుగోత్తమునిచే నిర్వర్తింపజేయ నీవెఱి
 య్యమున్నగు బత్తుల దగును నచ్చటవాస్తుపూజయన్నియు నేమోయ
 నియుఁగొంతయాజ్ఞికసంబంధమును బుచ్చుకొనఁజూచినవాని కెప్పు
 గును నకుకూలుగుగాక యథాపూర్వముగ సర్వముకొనిర్వర్తించిరి -
 అందుపైదమయాటసాగక పోయెనన్న యాతురత్వమునముహూర్త
 విచారణగూడజేయక మరునాడెవఁదిరిగుంజకుపయోగించెడి యొక
 టేకుకర్రను దమచేతిలోనిచనియేకాపున సరిగాఁజెక్కి-యాయూరి వి
 రభద్రదాలయములో బట్టుపట్టుమనివెర్రెయ్య మేనెత్త కుమారుడగు
 కాకుమానుగురులింగయాజమాన్యముతో నమతృకమగు స్తంభ
 ప్రతిష్ఠంజరిగించిరి- వీరిపుట్టియంతదేమి మునిగినదని యోయోహె
 యాయాలయమందలి యర్చకుఁడు గుడిలోని కిఁబ్రవేశించనీయనన్న
 మీదేవునితో మాకవసరములేదు గావునదలుపులువేసికొని పొమ్మ
 నిరట-ఆహాయాజినాధికారమునకై వీరెన్నిలోపములైనను నెప్పుకొను
 చున్నాడు కదా శ్లో॥ అన్యథాచింతితంకార్యంబైవమన్యత్రచింతయేత్ |
 అనురీతిని నప్ప్రతిష్ఠజరిగిన మూడవదినముననే టక్కుననాగురులింగ
 ముకుమారుడు పరలోకగతుడయ్యె. పాపమిదియంతయు నీపిల్లవా
 నిప్రాణమూలుదీయవచ్చినదికాబోలు అందుమీదమాత్ర మబత్తు
 లింతపర్యంతము ధ్వజస్తంభముతెరువుపోక పోవుటట్లుండదానికిగట్టిన
 మోకులుపైతమూడదీసివానివారికివ్వరైరి గామిసులకెవ్వరికిని రు
 చించనియీలాటమంత్రార్థలక్షణహీనప్రతిష్ఠలు జరిపిన నెవ్వరికిని
 నేతాదృక్ఫలమెలభించుచుండునుగాని యన్యముకాదు.

బ్రాహ్మణశబ్దవిచారము

లోకేజాతింక్రియాం గుణంసంజ్ఞాంవాప్రవృత్తినిమిత్తకృత్య
 ప్రతిపాద్యప్రతిపాదకభావసంబంధేనశబ్దై అర్థేషునర్తంత్యై స్థితం-
 యథా-గౌరవ్య ఇతిజాత్యా పాపకః పాపక ఇతిక్రియయా శుక్తో

గుణఇతి గుణేన జయ్యతః కై యట ఇతిసంజ్ఞ యాచ ప్రవృత్తిః-ఏ
వంస్థితే బ్రాహ్మణశబ్దః కింజాతివాచీ యద్వా క్రియావాచీ ఉతగు
ణవాచీ అథవాసంజ్ఞావాచీ ఇతి అయమంశ ఇహవిచార్యతే -

సతావజ్ఞాతివాచీ బ్రాహ్మణత్వజాతే ద్ధర్మియాపత్వాత్ -కు
తోదుర్నిగూపత్వమితిచే దుచ్యతే - కింబ్రహ్మముఖజత్వంబ్రాహ్మణ
త్వం యద్వాబ్రాహ్మణేనవిధివదూఢాయాంబ్రాహ్మణ్యా ముత్పన్న
త్వం యద్వాయజనాదిపట్కర్మసత్త్వం అథవాబ్రహ్మజ్ఞానవత్త్వం- స
తాపదాద్యం ఇదానీంబ్రాహ్మణత్వేనవ్యవహీయమాణేషుబ్రహ్మ
ముఖజత్వానుపపత్తేః-సద్వితీయం బ్రాహ్మణేనేతిత్వతీయాస్తతద్భగత
బ్రాహ్మణత్వస్య ప్రకృతస్య చైక్వైకేన అత్మాశ్రయత్ - సత్వతీ
యంఅనుపసీతస్య అబ్రాహ్మణత్వాత్ శూద్రాదేరపి పట్కర్మాచ
రణేన బ్రాహ్మణత్వాసాతాచ్చ నిచతుర్థం బ్రహ్మజ్ఞానినాం జనకా
దీనాం క్షత్రియాదీనామపి బ్రాహ్మణత్వావత్తేః ఏతస్మా న్నజాతి
వాచీబ్రాహ్మణశబ్దః- నాపిక్రియావాచీ బ్రహ్మజ్ఞానస్యమానసికక్రి
యాత్వేపి సబ్రహ్మజ్ఞానవాచీబ్రాహ్మణశబ్దః - బ్రాహ్మోఽజాతా
వితివ్యాఃరణవిరోధాత్-అజాతేహి బ్రాహ్మణిస్యాత్ - బ్రహ్మ
జ్ఞానముజరకాదిక్షత్రియేష్వపి బ్రాహ్మణ్యోహరక్షసంగాచ్చ-నచే
తిఃప్రభృతితిథావ్యవహరిష్యామితివాచ్య మనాదివ్యవహరస్వైవ
గ్రాహ్యత్వాత్-నాపిగుణవాచీ శుక్లాదిగుణేష్వంతర్భావాద్బ్రాహ్మ
ణత్వస్యనాపిసంజ్ఞావాచీ-సహిఃస్యచిద్వ్యక్తిఃశేషస్యబ్రాహ్మణఇతినా
మకృతం-ఇతిపూర్వపక్షేప్రాప్తేబూమః జాతివాచీబ్రాహ్మణశబ్దఇతి
బ్రాహ్మోఽజాతా విత్యనుశాసనాత్ బ్రాహ్మణ్యముఖమాసీ
దితిశ్రుతిశ్చ-నచశ్రుతావపిబ్రాహ్మణశబ్దోనజాతివాచీతివాచ్యం బా
హూరాజన్యఃకృత ఇత్యాదిక్షత్రి యాదిపదసమభివ్యాహరసద్భావా
త్-తస్మి కాబ్రాహ్మణత్వజాతిరితిచే దుచ్యతే బ్రాహ్మణేనవిధివ
దూఢాయాంబ్రాహ్మణ్యాముత్పన్నత్వమితి - నాత్మాశ్రయః తద్గత
బ్రాహ్మణత్వస్య స్వేవంవిధత్వా దనాదిత్వాచ్చ ప్రవాహవతీ- హం
తత్త్వి అబ్రాహ్మణాపవన్యాసశుకశౌనక ఋశ్యశృంగాదయఇతిచేన్తై

వంలొకాతిగప్రాభవానాంస్వాతంత్ర్యణకుతశ్చిన్నిమిత్తాచ్చరీరపరిగ్ర
 హాదికంకృతవతాం దేహాన్యాత్మవిదాంవ్యాసాదీనాంచరితస్యయు
 గాంతరవిషయస్యేకాదురుదాహరత్వాత్ - సహీదాసీమయోనేర్వి
 యోనేర్వాజాతోమనుష్య ఉపలభ్యతే ఉపపద్యతేవా - భవంతుతే
 వ్యాసాదయోమహాత్మానః తథాపి కథంతేమాంబ్రాహ్మణత్వ మితి
 చేద్రాహ్మణబీజప్రభవత్వా ద్రాహ్మణేనవిధివత్సంస్కృతిత్వా దీశ్వ
 రేణానుగ్రహీతత్వాచ్చతేమాంబ్రాహ్మణత్వమితివిధి - సచయుగాం
 తరీయపురుషనిష్ఠమేనబాహ్మణత్వం కలియుగేప్యాశ్రయితవ్యమితి
 వాచ్యంయుగాంతరీయధర్మాణాంకలియుగధర్మాణాంచపార్థక్యాత్
 పూర్వయుగేషుహిగురుదారగమనగోవధవిధిసౌద్యాహావయోమను
 ష్యాణాంధర్మావవ కలియుగేత్వమీనుతరామధర్మావవయథా తద్దే
 వాయమపి - సహీదాసీంబ్రాహ్మణ బీజాచూర్ద్రాది యోన్యాము
 ద్భూతోబ్రాహ్మణిత్వవహీయతే -వ్యవహారాశ్చియో హిబ్రా
 హ్మణత్వాదిః పరమార్థతోద్వేతస్యైవాభావాత్ - తస్మాత్కలియు
 గేబ్రాహ్మణేన విధివదూఢాయా ముత్పన్నవవ బ్రాహ్మణః సవవ
 షట్కర్మాచరణయోగ్యిత్వసిద్ధం-సనుజన్మనాజాయతేశూద్రః కర్మ
 ణాజాయతేద్విజః వేదపాఠేనవిప్రస్యాద్బ్రహ్మజ్ఞానేనబ్రాహ్మణిత్వస్మి
 రణాత్ బ్రాహ్మణేనబ్రాహ్మణ్యాం విధివదూఢాయా ముత్పన్నో స
 బ్రాహ్మణః కింతు శూద్రవవేతిచే నైవం - కింసర్వేమనుష్యాజన్మ
 నాశూద్రాజాయంతితితదివాదః ఉతకతిచిత్ -నాద్యః చండాలాదీ
 నామపి శూద్రత్వావత్రేః - ద్వితీయేపి - కింశూద్రాయా ముత్పన్నా
 ఏవశూద్రా యద్వాక్షత్రియస్త్రాదిషు - ఆద్యేబ్రాహ్మణ్యాంజాత
 స్సనశూద్రత్వం - ద్వితీయేతు వ్యవహారవిరోధాదిః - సచైవంశూ
 ద్రాపుత్రశూద్రవవ బ్రహ్మజ్ఞానేన బ్రాహ్మణస్యాదితివాచ్యం య
 దిశూద్రా పుత్రః కర్మణాద్విజస్యా ద్వేదపాఠేనచ విప్రస్యాత్త
 హిజ్ఞానేనబ్రాహ్మణోపిస్యా న్నతుతథా దృశ్యతే - కింతర్హిబ్రా
 హ్మణ్యా ముత్పన్నవవ జన్మనా శూద్ర శూద్రసమః కర్మాభావా
 త్ కర్మణాతు సవపదివజః తస్యైవకర్మాధికారార్హత్వాత్ - వేద
 పాఠేనచ సద్విజవవవిప్రః జ్ఞానేనతు సవిప్రవవబ్రాహ్మణిత్వత్వా
 బ్రహ్మజ్ఞానప్రయుక్తంబ్రాహ్మణత్వమపి బ్రాహ్మణాం

బ్రాహ్మణస్యైవ నాస్యస్య ద్విజద్వీప్రత్యవదితిబోధవ్యం - సమ
 యదిజన్మవైవ బ్రాహ్మణ్యాం బ్రాహ్మణా దుత్పన్నోబ్రాహ్మణస్త
 ర్హికథంతస్యపునః బ్రహ్మజ్ఞానేన బ్రాహ్మణత్వం పిప్లవేషణవిద్వో
 ధాదితిచేదుచ్యతే - పుంలింగో నపుంసకలింగశ్చేతిద్వివిధస్తావద్రు
 ప్తశబ్దః - తత్రపుంలింగాద్రుప్తా శబ్దాచ్చతుక్కుఖివాచకా జ్ఞా
 తోవాచ్యాయాంబ్రాహ్మణశబ్దో నిష్పన్నః - సచదర్శిణః - క్షీణాద్రు
 ప్తశబ్దాశ్చరబ్రహ్మవాచకాత్ జ్ఞానేవాచ్యేన్నిషన్నో బ్రాహ్మణశ
 బ్దోఽన్యః - నాత్రబ్రాహ్మణాదజాతావితీమాత్రప్రవృత్తిః పుం
 లింగబ్రహ్మశబ్దస్యైవ తత్రగ్రహణాత్ - సచ తావాన్యేదేషుసర్వే
 షుబ్రాహ్మణస్యవిజానతీతిగీతాభాష్యే శ్రీశంకరాచార్యైర్దర్శితః
 బ్రాహ్మణస్సన్యాసీతి - విమషపవసన్యాసాధికారా తస్యస్థస్యైవబ
 హ్మజ్ఞానిత్వాచ్చ బ్రాహ్మణాబ్రహ్మజ్ఞానీ సన్యాసీత్యర్థః - సచక్షత్రి
 యాదీనాం సన్యాసాద్రుప్తాజ్ఞానలాభేబ్రాహ్మణత్వంస్వాదితివాచ్యం
 బ్రాహ్మణోపిర్వేదమాయాదిత్యాదిశ్రుతేర్బ్రాహ్మణస్యైవసన్యాసా
 ధికారాత్ తస్మాత్ జాత్యా యోబ్రాహ్మణః సవశకర్తాచరణాది
 నాద్విజత్వాదికంసంపాద్య జ్ఞానేనాపిబ్రాహ్మణోభవతి సత్యస్యతికృ
 త్వాసపిప్లవేషణవిరోధః - నాపిహుదాదీనాంజ్ఞానేనబ్రాహ్మణత్వా
 చాతః - వజ్రసూచ్యుపనిషత్తు క్రియూవాచినంబ్రాహ్మణశబ్దంప్రగృ
 హ్య బ్రాహ్మణత్వంసజాతీరిన్ముక్తవతీ - నతుజాతివాచినంబ్రాహ్మణ
 శబ్దం - తథాసతి శ్రుతిస్మృత్యాదిబహువిరోధేన వజ్ర సూచ్యుపనిష
 దోఽప్రామాణ్యప్రసంగాత్ - తథాపి - నేదవిదిబ్రాహ్మణేవసంతి
 బ్రాహ్మణోస్యముఖిమాసీత్ బ్రాహ్మణోపిర్వేదమాయా దిత్యాది
 శ్రుతయః - గర్భాప్తేమే బ్రాహ్మణము పసయీత బ్రాహ్మణస్యధనం
 శ్చైత్యం - బ్రాహ్మణక్షత్రియవిశాం స్వభావప్రభవైస్తుణ్ణే ఇత్యా
 ద్యాస్త్రుతయః పురాణాదీనిచే హనుసంధేయాని - వ్యవహారస్తు
 సార్వజనీనః ప్రత్యక్షపవ బ్రాహ్మణోయం క్షత్రియోయం వైశ్యో
 యం శూద్రోయమిత్యాదిః బ్రాహ్మణశబ్దో జాతివాచీహి సర్వలోక
 విదితః క్షత్రియాదిశబ్దవత్ - జ్ఞానవాచీబ్రాహ్మణశబ్దస్తువిద్యద్వ్య
 వహారమంత్రీగోచరః ససార్వజనీనితీ సర్వమవదాతం.

హరునేయభామృణీకులని భామృణులనుంచి వేధాలుతీసిమన
కుభామృణీకం తాపటంచేయించి ఆరివల్లమకు పూజలు చే
యించ యెనక యిరణ్యాచ్చుడి పొట్ట నీల్చి ప్రగలాదునిర
చ్చించిపట్టి వరహావతారమోలె వదబట్టి భామృణును పతి
గామంబో వరహావతారమై భామృణుపురుగేర యెతికియెతికి
నాశనం చేయబుట్టిన అవతారపురుసుడు సాచ్చాత్తు

నాగే! పారాశాస్త్రగూఢా తెలియక అడుగుతుండా యేదాలు చా
త్రాలు పురాండాలు బామృణకాడవుండేయివదలకొట్ట రం
టుండాకే ఆయేదాలు చాత్రాలు పురాండాలుశాతాశమా
పోతాడక్కా ఇనుమాకంచా యిత్రడామనకాడఉన్న కొ
రముట్లెంటంటివి సమ్మెట సుత్తికారు నీరుకారుకొలిమిలో
బెట్టిబి)కాకరానిచ్చి పెద్దసమ్మెటేటున నాల్గవీకులు వీకితే
యీచాత్రాలు యీవేదాలు ముంచెప్పిట్టు సాగిరావంటం
డీ సాగడిసి కమ్మెచ్చులగాని బామృణవదబట్టాల్చిండే యిం
తకాశికొచ్చిందాబామృణులపని కొరముట్లెడుండయిఆసచ్చినో
ల్లకే(వాచిన చుట్టను కుంపటిలోనినివ్వను నీరుకారుతో అల
దుకొని కాల్చును)

పేరా (తరలో) ఏరేమిచెప్పినను నొరుమూనుకుని పూరకుండ కున్న
నాబామృణ భరతమెట్లున్నను ముంచునాభరతము. సుత్తై
వేటులనామత్తణచి - సుత్తైమింటలను సార్థక పరుచుకొం
దురు - యిట్టిజ్ఞానసూక్ష్మలజ్ఞానవంతులజేయ వలయుననియు
బ్రాహ్మణీకులకన్న అతిశయలజేయవలెననియుకంకణముబూ
ని పాటుపడుచున్న మాంబోట్లయు నిరర్థక శాస్త్రుర్లవారి
యొక్కయు ప్రయత్నయు శాస్త్రవాలమును వంకరితీర్చి బద్ద
లుకట్టివీరితి నిరర్థక మేయగును

(మల్లయ్య) - పారాశార్య గారూ. బామ్మలు మనకంటే యేయిన యానయెక్కువ కాగల్గారు మొన్న మన పోరోతుకునన్నజూ చిగుడ్లుకిమి చూపించు - చూసేతల్కి - నాకు మండుకొచ్చి నీవే బాపనాయన ననుకుండావా? మేమూ బామ్మణికంటె చుక్కంటుండాము యేదాలు చాత్రాలు పగలకొట్టే మొనగాను మాగోయెలిసిండ్ నేతల్కి - ఆ బాపన్నాయిలే నీవెట్టా బామ్మ డవురా అన్నకు - అనేతల్కి - వరుపుకు రాయి మరిచొచ్చి ఆప రుగ్రలగూదోలి వరుపుకు రాయి యాడయెతికినా సమయానికి గారాకపోయే యీ తూరి వాడి బామ్మడి తననా బామ్మ పితనం నాపుకురాతిన వరిసి మైనానద్ది పుంచితిగా గోగంకుదురితది.

కోటి. మల్లయ్య శారీ - నీవు మూలంగనుక్కోలేదే - మొన్న అగ్గరా రీకుకు చాత్తుల్ల గారికినాకు వాదంకడి వాదిచ్చుకోటంలా బామ్మలంటూ పిరిల్లల్లో అగ్గిరిగోత్రాలు తియ్యకుండా పుంట యింట - అందుకని ఆరుమనకంటె యెక్కువంట అందుకు నేను చెప్పిన్న పొద్దున్నలెగిసినాలనుంచి గోజుకి అరపేళెకు పొగాకు చుట్టలకైద్ది' యెడతెరిపిలేకుండా అగ్గి చుట్టలరాత్తుం టది పొద్దుగూకులూ కుంపట్టాబాగువేసి బుగ్గలతీపులెత్త కుంపటి పూదేది పూదేపాలంగానే పుంటుంటది మాయింటి కాడా కొలిమికాడా యేపొద్దు అగ్గిపూత్రానెవుంటా రెమాకం టే మీయిండ్లకాడ అగ్గిరిగోత్రాలు మవాలావా మీరు మా కంటెయెక్కువ బామ్మలెత్తెర. బాగాబాడిచ్చిడిగినా.

నాగే|| బాడిచ్చి అడగాల్పిందే బాపనపోరగాండ్లుకుట్టిపడుతుండారే చేలకాడా సెట్లకాడా బహుయగ్గాణంసాగిచ్చారు ఆళ్ళకు మట్టుకు మహాలాపుజ్ఞాణంవుండదా మనబమ్మంటారి కాలజ్ఞా

౧ శ్రీ విలాసము .

ప్రథమా శ్వాసము .

శా॥ శ్రీలక్ష్మీమంచుగమావిలాస మతిమైతిం జిత్తకంబంబునన్
నా లేఖ్యకృతిఁ గాంచించొక్కరుచి బాహ్యంబుండనాఁ జేరెదన్
లాలిత్యంబులుజూపుసింధుజ నవేలక్రీడలుదన్న నా
లీలాబ్రహ్మము శేషశైలవతి బాలిం బ్రోచు మమ్మెప్పుడున్॥

సీ॥ భాస్వదుత్పలహీతప్రకటవృద్ధ రిమతో దృఢతటిష్ఠనదేహదీప్తితోడ
గరుజీననగ్రహముండలరుచులతోఁ బటుసువర్ణ విచిత్రపటముతోడ
విమలముక్తాహారపీఠ్యమండనముతో శ్రీనరనామసంస్థితోడ
నతసహస్రారాబ్జయుతకరక్రీడతో విపులాభరణశాస్త్రితోడ
నాత్మవిలాసన పతియాధీనతిశయిల్లు । నిందిరాజేవి హృదయానిమిషపీఠ
దీక్షముకొనఁ జొక్కు వెంటాడించుడుమమ్ముబుద్ధున్ సరలేస్తుదాయయైప్రోచుఁగాతన్॥

సీ॥ కమనీయవృదుపదాగ్రముల గచ్చపశీల మంజుజంఘల సాంద్రమకరభూతి
కణయగంబున శుభాచరమహాపద్మా ప్రివలుచున్న లవరాచలవిభవము
కంత దేశమునఖండకంఠసమృద్ధిదంతమస్తలగంధకాంతిమహిమ
యాననమంగు బద్మాహితసంపది యలకాలి నీతెకవలనవంబు
నాస్యతి ముకుందపీక్షణీయాభ మొలయ . నవనిధానప్రధాన సౌందర్యరేఖ
నలరి కలశాభిం బొడమిన కలిమికిమ్మ . స్థిరకృపాదృష్టి మమ్మరక్షించు గాత॥ 3

చ॥ పరిణయవేళ నాద్య తనపాదములీక్షణకై నంబులకొ
నరమతి బూజనీయం గరుణా సతి కర్ణశరీరమిచ్చి త
గ్గరిమ సుచూమహేశులనం గా నుతిగాంచువురానింపకుచు
సరసతమానునీవుతం బ్రసన్నమతికా, సకలేష్పితార్థముచ॥ ౪

ఉ॥ ఆగమముల్ శ్రేణిజ్ఞెలయన్ స్వయంప్రముగాఁ బఠింపుచో
వాగలిపే శీ తత్సంగదీప్తపదకృమరూఢిజ్ఞాపృథక్
బాగుగ నర్తనంబుసంపన్ సముఖా ప్రియహించిమించు మే
ధాగురు నట్లసంభిన్న ముదింబునఁగొల్తు నభిప్రసేధికిన్ ॥ ౫

సీ॥ కలితసునర్థ సంగతియొసంగుటెకాదు కలితసునర్థ సంగతియొసంగు
సముచితాలంకారసరశీమించుటెకాదు సముచితాలంకారసరశీమించు
శోభితపదరసస్ఫూర్తిఁ గాంచుటెకాదు శోభితపదరసస్ఫూర్తిఁ గాంచు
సుత్రైలశబ్ద సంయుక్త బొల్పుటయకా దుత్రైలశబ్ద సంయుక్త బొల్పు
లలితసంగీతసాహిత్యకలన నంగ । కళలంగన దివ్యమంజీరములగరించి
మించువాణి మదీయజిహ్వంఘలమున । నించవేకువలో నటియును గాత॥ ౬

హరిహరబ్రహ్మలకుసు లక్ష్మీగౌరీసరస్వతులకుసు నర్థమిచ్చెడిపద్యము

సీ॥ ధృతికవలమోద వృత్తి తేజమునంటి ఘనసారహేతుభూతి నుతిగాంచి
రాజితానంతాగరణ కళాయతిమించి యర్తురపకృ హృద్యగతివలరి
ఫలితసత్కామాకలితహర్ష ముఁజెంది సుమన స్సముదయభావము నెసంగి
బహుముఖాలంకారపదరూఢిలసిల్లు జడదారికొమరుముచ్చటలదనరి
ధాత్రిబాగఁబొందుచును గుణత్రయవిభాగ । మూర్తులై వన్నె కెక్కుత్రిమూర్తులనంగ
మీరుశ్రీపార్వతీ భారతీరమణుల దీనజనసౌరముల బ్రాథికంకుమదిని॥ ౭

ఉ॥ ఆదరమొప్పనంబ కళలన్నియుఁబుద్ధులఁగూర్చి వెన్నెంతో
బోధిగఁగుక్తినింపఁ గడుపుంబలపుష్టినిబిక్కిటిల్ల లం
బోదరుడై శివాభవులకొయ్యన ముద్దులఁజూపు నుజ్వల
నోగ్ధకహస్తు హస్తవదనుం గణనాయకు సన్నుతించెదన్

౮

మ॥ నృపుఁడౌరాముఁడైవమంచు శపథోద్వృత్తిం దదర్శంబు వి
ష్ణుపదం బుద్ధతిముట్టి బాడబగరిమ్మందాటి తేమాప్తి నా
విపులాభర్త నుదారయుక్తిఁదనరన్ వేమారుగీర్తింను ధీ
నిపుణున్ భూతనయాద్రినిర్వహణః వ్యంతిన్ సమీరాత్మజున్

౯

—హరిహరహనుమదాదివిస్తుతి—

నీ॥ వనచరవంశ పావనమూర్తియగువాని ముఖ్యాగమోద్ధరణాఖ్యావాని
మహారాహస్వావివిహితానుగతివానిఁ దులలేనిసటలఁ బెంపాలయువాని
మృదుపదక్రమసమర్థితరసోచితివాని బాణప్రభావాష్టిఁబరగువాని
ద్రిగుణాత్మకప్రాధిలేజమందినవాని హంసరుడ్యతరూఢీ నమరువానిఁ
గలితసువ్రతభారవిఖ్యాతివాని- గరిహననధన్యకీర్తినాకలననొప్పు
వాని వినుతింపుచు నొనర్తునందనములు పరుసవండప్రణామపూర్వకముగాఁ గ

౧౦

క॥ శుంభచ్చతురాసనసుత గుంభితరసవాగ్విలాసగురువిభవముతోఁ
బుంభావసరస్వతులన గంభీరతఁదనరు సాంధ్రకవులనుతింతున్

౧౧

వ॥ అని యిట్టదేవతాప్రార్థనంబును శుకవికీర్తనంబునుం గావించి యమందా
నందలలోకలోకబంధుసందర్శనానంద దరదరవిసృద్ధిమకరందరస బంధురంబగు
నొక్కమహాప్రబంధంబురచియింపఁబూని సకలేష్టదాయమండనకృతిపతి నన్వేషింను
నెడ

౧౨

శా॥ శ్రీమదైశ్వరభవభావ్యపంకజభవశ్రీకంధరేంద్రామరున్
రోమాంచాన్వితగాతుఁలై యెదుట బారుదీప్తిసేవింపఁ ద
క్షేమానుగహయుక్తి లెమ్మనుగతిన్ శ్రీహస్తముల్ జూపు శ్రీ
భామాసక్తుడు వెంకటేశ్వరుడు స్వప్నప్రాప్తుఁడై యిట్లనున్

౧౩

క॥ పరమతిసుపయించితి మ ద్వరమున నటుగాన నీపుష్కలంచుకృతీ
శ్వరుడనయి పరములొసఁగెద గరిమన్ లక్ష్మీనిలొసఁగద జెప్పఁదగున్

౧౪

తే॥ అని యారసద్విష్టితోనభయమొసంగి కృతియొనర్పమునాటనంతరము గాగ
నన్నదీర్ఘాయురస్తు భవ్యగతిసేవ ననుచుదీవింపె నంతనేనద్భుతముగ ౧౫

స॥ మేలుకొనిస్వస్థులభవు మేలు సుఖజనులతో నమృతసౌరురుచు
జాలుకొనఁ దల్ప నెన్నఁగఁ జాలుకృతార్థుడననుచు సంభ్రమపరులై ౧౬

మ॥ సుకురోక్తి ననుజూచియిట్లనిరి నత్స నీవుగావించు న
త్యుతి శ్రీమోటభ ర్తకీగనుట యెంతేహృద్వజస్మాంతరో
ద్భుతపుణ్యంబునఁ గాకకల్లు నె యశశ్చి కై హికా ముష్కీ
స్థితఁ డం గృతిభర్తజేసి కను సుధేచాయురారోగ్యముచ ౧౭

క॥ సులాశిపత్యనిర్వా హమడవిజనులెన్న వెలసితోధరఁ గడ్డా
టకరాజసభల నిష్క్రం టవముగ రాయసమువెంకటపతీ సుకృతీ ౧౮

మ॥ ఆలఘుప్రాభవగర్వభాక్కుతుపశాహ మేయనైస్యంబు న.
గ్నివింబుంపులచేతిగెట్టి బిరుదుచే గైకొన్న శ్రీంరగరా
యలచి త్రింబిగురింప రాయసమున్రాయు జాలి తానా సుఖీ
తిలమంజుకయమంతి)వెంకటపతీ దీన్యత్కశావాప్తీ ౧౯

స॥ పుత్రసప్తశిగళంపము పుత్రపదచిత్రాద్ధగోచరము పుతివాక్య
స్థితి రసబంధురమైయున్నంతిఁ గాంచఁ బ్రబంధ మీవొనర్పముహుకిక ౨౦

న॥ అని మదీయాభిప్రాయానుగుణ్యంబుగా వద్దయుంటిఁ బెద్దలునిద్దేశించి
ననానందం సతతంగంబులనోలలాడుచు మత్కులరై వంబగునద్దేవునుద్దేశించినమస్కరించి
భక్తియున్తంబుగ నేతత్ప్రబంధ ప్రారంభసంరంభభురంగరుడనై తనరుసస్మదీయన
్తనంబెట్టిచనిన

కా॥ శ్రీలక్ మించుసమగ్రీధీశలచే జెన్నొందునార్యేలనం
కాలంకారకరుచో పసిమసునిగోత్రాంకుర బాభుర దీనర
మోలెల్ బొగడొంది రంచువెలసెల్ సన్మానిభావప్పది
గ్దాలోద్వలవిశాలీర్తుల సుఖీసందోహమఁదారుడై ౨౧

చ॥ అతనిసేవసద్భవించెనుగుణాంబులి తిమ్మయమంత్రిపుంగవుం
డతడతివై భవుక్ నరసయ ప్రభుఁ గాంచె నతం దుదాకతా

యతగతి విత్తలార్యుగనె నాఘనుడక్కయమంత్రిశేఖరున్
సుతునిగఁగాంచె నానరయశోనిధిన్ మహి నేనుగర్హితన్ ॥

౨౩

క॥ మరిశ్రీనివాసమంత్రియు సిరులన్ రామప్రధాని శేఖరు లుసియిం
చిరి వారికగ్రిజుడనై ధరఁదనరుచు నత్యుదాత్తాశిషగరిమన్ ॥

౨౪

ఉ॥ వ్రాయుదురాజ్యవై భవభువంధరభూతిపరిర్వ గీర్తిభౌ
రేయు సిగంగరాయమహిభృన్మణిరాయన మగ్రహు హే
మాయతరత్న భూషణ సృపాఘ్నలువత్సనలీయచుబ్బు చున్
వేయన నేమి రాయసము వెంకటమంత్రియనా యశస్వి నై ॥

౨౫

క॥ ఈలీల నెసంగి విభవా । వాలంబగు వెంకటాద్రిచిల్లభుకగుణన్
శ్రీలంకెల్వొందుచుధర । నాలక్ష్మీరమణగుణములగిన్నెంతున్ ॥

౨౬

శ్లోకము.

కా॥ చంగత్తుంగపతమ్మరీతటనటచ్చక్రాగరంగద్గరు
ద్దాంగేయద్యుతిపుంజరంజితపరీధాతుప్రభామేడితే
శృంగే షన్నగర్వాగస్య రమయాక్రీడంతముద్వాంఛయా
శృంగారాంగదసంగతాంగమనిశం శ్రీవెంకటేశంభజే ॥

౨౭

సీ॥ వికచపంకజగళ్యతరంగలీల బూణకటాక్షములఁ గృపారసముఁ జెయ
వృదులప్రవాళబిభిత్సమద్యుతివోలి యథగంబుపై మందహాసమమగఁ
హృదయనిర్యత్యంగ తేందుబింబవిభూతినుభగవత్తమునఁ గొస్తుభమెసంగఁ
దితకోపనదసమావృతరథాంగన్వూతి చరణాస్తగత్నహంసమ్ములాలయ
సఃసంజాతసురనదీర్పురివికాస । పూతాంగుష్ఠపక్షికాంతి గౌరవిగుడ
శ్రీసమాహితమూర్తియై సిరులదినరు । వాని శ్రీవెంకటచలస్వామిఁ దలతు ॥౨౮

మ॥ తను సేవించుజనానికిం గరుణిధాత్రిన్ మనోవాంఛరై
ల్లసుబూరింతునటంచు లోకులకు నెల్లండల్వఁ బ్రత్యక్షమై
జనసంఘుంబులనిందురమ్మ నుచునోజంబిల్చిన ట్లాశీతా
సనహస్తాబ్జముఁజూపు వెంటనగస్వామిఁ బ్రశంసించెన్ ॥

౨౯

మ॥ పగలున్ రేలొనరించుగండళుకులన్ భూవింపుచున్ ముప్రస
న్నగతిన్ భక్తమనోనుహోత్పలము లొనందింపఁ జంచత్కృపన్
బగలున్ రేలన కీర్పితంబు లొనగూర్చుంజాలు నాశంఖచ

ప్రగదానందకళాద్వహస్తు ఖుతరాగ్రస్తుఁ గీతిఁంచెకా॥

30

మత్స్యంతేములు.

క॥ ఈదృగ్దణమణిహారిన | కాద్యలక్ష్మీకునోవిహారున కజరా

మోదననరభూషణపర | భేదినకర సాగునకుఁ | గుభృద్ధారనకు॥

31

క॥ కరకలివలయ హేతికిఁ | గరుణార్థ సపుష్పితపురవిమాతికిఁ దీవ్య

చ్చరణానతశరణాగత | భరణాతత్కతికిఁ మోక్షఫలదాహృతికిన్॥

32

క॥ పుత్రగధపక్వఃకుండా | పత్రయోదాత్యుపమ శబ్దపరకుశలత్ర

స్తోత్రగుణపాత్రోపరమప | విత్రచిత్రునకు సునిత్యునిధు శేత్రునకు॥

33

క॥ సహనజహద్గహనపహ | ద్గహనముహత్వహృతిస్మృతికిఁ దాసుజనహృ

ద్గహరవిహరత్వ్యలేజో | గ్రహపతికిం ద్రుహిణముఖ పరప్రదమృతికా॥

34

క॥ శ్రీవనితాజీవనతా | భావనతాదణ్యమతికిఁ బదధాటిసం

జీవితదృపదాహృతికి॥ శ్రీవెంటగుతికిఁ ఫలితసేవకృతికిన్॥

35

వ॥ అంకితంబుగాఁ బొంకింపంబూనిన గమావిలాసంబు రసనత్వబుధం బెట్టిదన॥

36

క॥ శ్రీగమణీకకధామృతి | సారమునం దనిచినక జనమేజయుఁ డి

చ్ఛార్తికైశంపాయన | సారముతిఁజూచిపలికె సవినయమతియై॥

37

సీ॥ అనఘభారతమునం | దాదిపర్వంబున దివిజాలంభోధి మధింఘటయును

సరసిజాలయ యందుజనియించుటయును బెంపల్లరంగ నేను మీనలననింటి

మునుపదిసంకోచముగఁబల్కితిమీరు గావున నీధాత్రమమువినగ

పెడకయ్యెడునానువిబుధులేరితి మందిరమునంబుద్ధిఁద్రచ్చి రందు

శ్రీమధురవాణిజనమేరితినడచె | నపుడుహరియెట్లుపరణయబయ్యెనదియు

నానతినలె నన్నహర్షాదరమతి | జనపతికిఁ దెల్పెనొడగఁ దామునివరుండు॥

38

క॥ అమరవరులందరును దిమ | కమరత్వము బలసమృద్ధి యాకోగ్యశ్రీ

లకుండగయోజన లధిసని | యమరతిగొని యమృతలభ్యునుగదిజుగుచుకా॥

39

చ॥ కులగురుఁడౌపితామహునకుం దెలుపందగునిట్టికార్యమ

య్యలఘుఁడునిర్వహింపగలజలముఁ బురాంపురస్పృతంబుగాఁ

బలుకులకొమ్మ నేలుదొర పాలికోవేచని భక్తియుక్తులై

వలగొనిపంపనంబులిడి చాంధ్రిముఖ దలవన్ వినిచియుకా॥

40

కం॥ సనకాదిపంచ్యుడగునా । కనకాచలస్థుతికి హానికి గాకను నే యీ
ఘనకార్యనిర్వహణమని । జనకామదుఁ జక్రిగాంచి సంభ్రమపరుడై

౪౧

కం॥ తామరసభవుఁడు భవము । ఖ్యామరసభగోల్వఁ జెల్వమరుహంసగరు
చ్చామరసమితిదనర హరి । నామరసస్వూతిచి త్తనలనుచుడునుముకొ॥

౪౨

శా॥ వేవేగంజనుడెంచి చిత్రమహిమావిరూపితసత్కీర్తి ము
క్తావిభ్రాజిదిశానిశాకరముభీకంతోపకఠంబునా
శ్రీవైకుంఠపురంబుఁ జేరి దనుజారిక్షాశారినేవించి యా
దేవానీకఘరాక విక మితనూక్తిక భక్తిలోఁడల్పినకొ॥

౪౩

కం॥ పవిత్రాధిముఖామరు లుచి । తవిధానంబెసంగఁ జక్రిగరు బొడగని యా
రనిధామువినుతిఁ జేసిరి । వివిధాగమనూక్తములను వినయాన్వితులై

౪౪

సీ॥ దండంబుశార్దూలదండపాణికి నమస్కారంబువళితనిహారునకును
వందనంబాశ్రితనందనంబునకు జోహారువేదాంతవిహారునకు
సాష్టాంగమానందతుష్టాంగునకు సుప్రణాంబు తతకరుణామయనకు
వినతి పాతకమీనఘనతిమింగిలునకుఁ గేలుమోక్షు విచిత్రభేలునకును
దేవ ప్రాంబలినీకు భూదేవవినతి । సవిభక్తలమముసారసవనసీమ
కరుణుచివోలరక్షింపు కరుణ బెంపు । జీవనదనీలగాత్ర రాజీవ నేత్ర)।

౪౫

గుచ్ఛబంధము.

కం॥ నరదీకరమురహరకరి హరిహరమతనతవితరణ యాగమగణ్యా
శరధరనరనిలసవసర సుతనలినతవవిహర సౌరశరణ్యా

౪౬

గోమూత్రికాబంధము.

కం॥ నుమశరమూర్తిదయాపర కమలేశకమనవినోద ఘనరాజదరి
హిమకరకీర్తిజయార విమతాశరమదవిభైవ విమతాజహరీ

౪౭

చక్రవాళీబంధము.

కం॥ చరణానతజనభగణా భరణాసహశక్రవిజయ భద్రాంకిణా
కిరణాయితరవిశరణా శరణాగతరక్షణైక సంధాచరణా

౪౮

కం॥ ప్రతాశరజిత్వముఖుల సుత్రాశనులనంగ వివరణాలక శుభచూ

రిత్రా శరణియైదము ప విత్రాశన మమృత మొసంగవే జగదీశ

౪౯

స॥ అని

క॥ తాననివిశేషభక్త్యై తౌననియతిమైన దితినితంబవతి సు

తాననిచయమునుతంచగ తాననిలాభర్తయే తానప్రీతిక

౫౦

క॥ వారలంగనుగొనిగ్రాహ్ వారలఘురసాతివేలవాఙ్మయపారా

వారాలహరులంగుప దై వార లలిందేర్చి జగదపమఁడిట్లనియె

౫౧

లే॥ నృతినిగావింపఁగలేని హితముఁబూని వినుశువియపింతునొకమాట మనసునాట

వరగుణాబులఁబొగడొందువాఁ యందు సకలవస్తుప్రపంచంబుఫలమధికంబు

౫౨

క॥ భానంబలరిగదివ్య గ్రామంబగునట్టిమందరము కన్యముగాఁ

గావించియబ్బిడరుచక జీవనముగ నమృతమచటఁజేసుకొనికు

౫౩

మ॥ పొడముకొ మెడియుదివ్యవస్తునిచయంబుకొ వాంఛలేదేఁగఁగా

గడలిం గావునఁ ద్రేయత్నము నృతింగైకొందుమీరంచు నే

గ్నడవిష్టుండు హిలోపదేశ మొనరింపక వల్లెయంచుకొ యుడం

బడగంబొంగి సురాసురాధిపులు తత్పారంభమాయుడగ

౫౪

క॥ శంకరిదేవుఁడుజూచిన శంకరగతినిట్లులనియొజ్జికిని భవ

త్కింకరవరులగువీరలు కింకరసాధింతు రెట్టిప్రత్యమునుహరి

౫౫

సీ॥ ధీరులై శరధిగంధీరులై ప్రబలదోస్సారులై యాశాఢకారులుండ

మేలులై బలుధర్మపేటులై పటులైత్రీధాతులై దైతేయకోటులుండ

గణ్యులై త్రిజగచ్చరణ్యులై విపులకారుణ్యులై సుమనోవరణ్యులుండ

దిక్షులై సురకశాన్యక్షులై రుచిజగచ్చక్షులై గంధర్వయక్షులుండ

నోరమాబాని వైషమ్యయుక్తిమాని వీరుభవదాజ్ఞామాని కావింపలేని

పనులుగలనయ్య యెందేనియనుభవాని విభునిహంసులుచెడియాని వేడ్కబూని

క॥ కావింపుడీప్రియత్నము రావింపుడుసకలజనుల బాగ్ధనలోడక

నేవింపుడు గణపతి సు భావింపుడుపూజఁజేసి మందరనగముక

౫౬

క॥ అనివారణవరమండదా | ననివారణగరిమంబలికి యుదనన్యమెరుం

కంసవధము.

తృతీయాంకము

[అంతట రథారూఢుడగునక్రూరుడును సారథియును బ్రవేశింతురు]

అ-- (పాడవుగా వేడిగా నిట్టూర్చువిడచి) అక్కటా

సీ॥ సంసారమిచ్చింపసంతాపహేతువేకాని సార మొకింతకలదికాదు
రాజభోగముజూడ రహివిషంబునఁగూడఁ గర మెచ్చుతగ్గుపాకంబుకలది
జీవితముంగాంచ స్థిర స్వతత్త్వపలమై యమధర్మరాజుచే నావృతంబు
దేహముంగనుగొన్న దినగండములతోటి నిశ్చితాపాయమై నెగడునదియ
యీమహాభాగ్యమునకునై యెన్నో పాటుపడి పరప్రాణములోదీసిప్రాణములను
బోషణముఁజేయుదురుదుష్టుబుద్ధులహాహివిషయములలోపలంజిక్కివివశులగుచు

ఆహా! యేమి యీరాక్షసకుల కళంకుడగు కంసుని జ్ఞానహీనతయు దయాశూన్యతయు

చ॥ చెలియలినూసురేధురునుజెల్గుటకేడ్వ డొకింతయెన్నడున్
వలవలయేడ్చు నెన్నిదవవాడిపుడేమొయొనర్చునంచు ద
న్నిలదనచావు కేజననమెత్తినచోహరి త్రాతయెవ్వఁడొ
గలుగదెచావుప్రాణులకుఁగల్గినమోక్షముకాదె శౌరచేక్ష

2

(విమర్శించి) అతిదారుణమైనరాక్షసభావమవలంబించియున్న యితని నేలదూపించవలె నాలాటినీచక్రత్యములొఁజొరఁబడిన నన్నే నేననుకుందును.

చ॥ శిరమునఁదాల్చియాజ్ఞ నృపసేవయొనర్చుచుఁజాలశ్రద్ధచే
నెరుగ కక్రత్యత్యముల నెంతయుధర్మముపేక్షసేయుచున్
గరుణయొకింతలేక తృణకల్పముగా మది నెంచిలోకమున్
నిరంతముపొట్టఁబోసికొన నేరుచుకొంటిని సిగ్గుమాలి నేక్ష

3

నూ — ఆయుష్షుండురా రాజుగారు మీకుమీకుగలచుట్టరికముగు నైదిగియుండి
యుం బిల్లవాండ్రైనరామకృష్ణులగోడితేనుత్త బాలిసేగులవాడవైన నిన్నెం
దుకుంబంపుచున్నాడు.

అ — సూకుడా కుటిలనీతిపండితుడగునీకంసుడు మాకుమాకువిరోధముగలుగఁజేసి
సుందోపసుందులలాగున మేమందఱమును మడియవలెనని చూచుచున్నాడు.

ఁ॥ అనతిదాటెనందుననునాతఁడుచంపునుదోడితేనివో

నేనటుదోడితేనుజన నెవ్వరునన్ననకుండు పాపిగాఁ

నూనువియోగతాపమునసొక్కుచునందుండుతూలనాడునఁ

బూనునుజ్ఞాతిలాఁబగు బొక్కుచునేతలతిట్టపొయుదుర్

4

నూ — అయ్య రాజుగారియజ్ఞకులోనై విధిలేకయతికష్టముగావానిదోడ్కొని రా
నటుబోయినమిమ్ము భగవంతుడగువాను దేవుఁడు శత్రువునిగాశంకించడుకదా

అ — సూతా నిజమాడితివి.

చ॥ ప్రకృతము దుష్టునొద్దంబని పాటలు నేయుచుఁగొల్పుచుండి చూ

డకపలునాళ్లనుండియు నడంగినన్నేహముగల్గియున్న యె

న్నికగలయట్టిచుట్టమును నెమ్మదివమ్మడుతా మృగంబు పే

రొంబలువేటకానికడనున్నమృగంబునుబోలె శంకమై

5

అట్లై నను.

తే॥ పవ్వసర్వాంతరాత్ముండై సర్వవృత్తు లెరుగుచుండెడిభగవంతుఁ డెవంపేడ

కొక్కతనకాల్గెదిక్కిని మ్రొక్కుచున్న నన్ను మరియొకరితగా నెన్నుకొనడు॥

నూ — ఆయుష్షుంతుండా సాయంకాలమగుచున్నయది కావునఁ ద్వరఁజేయుండురామ
కృష్ణులదర్శనముఁజేసి నేత్రములుసఫలముఁజేసుకుందము.

అ — (క్షణముధ్యానించి హర్షముతో) అమ్మయ్యా కుర్రవాండ్రను బట్టుకొనివచ్చుట
కాష్టాపించునపుడు నాపైరాజుగారు జూపించినయాగ్రహముగూడ ననుగ్రహ
ముగానే పరిణమించినది.

ఉ॥ చాచునిచాయకల్గకడుంజక్కనిమేఁ గనుదోయికింపుగా

రామునిగూడి మంసకడరాజిలుదుమ్ముననాశుచుఁ బుధ

స్తోమముచే నెరుంగఁ బడుచున్నయవాచ్యపుబ్రహ్మసారమున్
వేమచుగాంతు గోపనటువేషముఁ బ్రీతి సుధామయాంబుధిన్

7

సూ— (పడవటికిఁజూచి) బాబూ అటుచూడు.

చం॥ మిగిలి ప్రపంచమందుఁగలమేటివెలుంగుల ఘనసమంతయున్
జగములనన్నిటన్ మనెడుజంతులకర్మలఁజూచిసాక్షిగాఁ
దగ రథవాజిచారుకలభౌతరజంబులనిండినట్టి మే
ను గలిగియున్నయ్యుష్మకిరణండు పయోధిమునుంగఁజూచెడున్ ॥

8

అ— (హర్షముతో) సఖా మంచిముచ్చటఁదెచ్చితివి.

చం॥ వనిఁబరుగెత్తుగోవుసభవారముకాశులనుండి వైకిలే
చినమృదుభూలిగప్పి కడుఁజిత్రిత మానునుమేన వల్లెవా
టునిచిదుకూలమున్ ప్రజయునొద్దకుఁజేరెడివల్వనంటి నా

సూ— కను సఫలంబుగా నెపుడుకాంతును వెల్లుల కెల్ల వెల్లునున్ ॥

9

తే॥ అస్తమించుచుఁగూడనాయహిమకిరణుండఁడస్తమయగిరిఁగై సేసెమస్తమెక్కి
బుధుండు సార్ధానపేక్షమైభువిఁ బోవకారియోదరుచుగావిపత్కలితుండయ్యున్ ॥

అ— (బాగుగాఁజూచి యానందముతో)

తే॥ సూర్యకిరణంపురాగముల్సోకి వింత । చాయమైచున్నమబ్బులచాలుదాల్చు
చుండునీకొండ చిత్రశిఖిండములను । జాట్టుకొనినహంబోలి సాగసుమిగిలె ॥

11

సూ— ఆహా! యెంతకార్యము

తే॥ ఉదయవర్జితశిఖరమంగుండి ప్రజలఁ । గిరణములవేడి నేడ్వించి కీర్తివహసి
యన్యదిశఁకేగి తీవిమై నరుణుండివుడు । కడలిలోఁబడిమునిగెఁగా కర్మవశత ॥

12

అ— సారథీ మంచియుత్పేక్షఁజేసితివోయి

సీ॥ సంధ్యాగ్నిలోఁ బ్రవేశముఁజేసెదినలక్ష్మి ననజముల్ముకుళించినసతిలేవ
రయమ కాష్టాకరక్తిమజూపటె బాగుగానర్చిస్సబలయుకొలది
భూమియు నాకాశమున్ నిండిపోయెను వడిఁ నమోభూమంబువ్యాప్తమగుచు
నెక్కడెక్కడిపట్టులేమియుందోచక మొరగి మహాతోభముంబొనర్చె
నంజలులుగ్రహించి యభిలభూమిసురుల్ । నీళ్ళువిడచి రథికినియతివచ్చి
పడినముద్రమందుఁబరలోకమేగ న । భాగ్యవశత లోకబాంధవుండు ॥

13

(మరలనూతునిగూర్చి) ఓయీ! చాలమార్గముగడచినది నంద్రజ్ఞ మింకను నెంతదూరమందున్నది

నూ—ఆయుష్షుంతుండా! యిటుగా దగ్గర నేక సుపథమిన్నది కావున వచ్చితిమనియే యనుకొనుము ఇదిగోచూడు?

చం॥ యమునదరింగలట్టి పొడవో నుచుచ్రబ్బలిచెట్లచేరువకొ
దమమనుభ్రాంతిగొల్పి ఘనతాళవనంబులు పెక్కుగ్ధాని లెకొ
రమయిలు నందుపల్లెయును రాజిలె దానికిజాలదాపుగా
నమితతమాలగుచ్చములనల్లినవల్లుల వేల్లితాంతమై॥

14

అ—(బాగుగాజూచి వేగిర పాటుతో) నూతుండా! నాయూహవిసుము

ఉ॥ భూధరిశృంగమందు లలిఁ బుట్టినయూదులుగప్పిగాలు వొన్
వీధిని గాలికింగదలు వింతద్వజాంకుఁముల్ గలట్టి యా
గోధు గభీకువల్లె పులుగుల్ కదలిం చెడివృక్షశాఖల
స్వాభుకరంబులకొ మనలఁజయ్యనఁగొగిటుఁజేర్చఁజూచెడికొ॥

15

నూ—(కొంచెముదూరముబోయి వేగమునునటింపజేయుచు ముందరఁజూచి) ఆయుష్షుంతా!

చం॥ ఉపవనవృక్షాభిండముల నుయ్యలలూగెడివృక్షజాతులకొ
రెపరెప విప్రసదృములలేచెడి హోమపుధూమపంక్తులకొ
జవలపకూర్ధతంబులగు చారుపరాగములకొ గనుంగొనకొ
విపులభయంబుగల్గెమది వి న్నిదియేమిటో పర్వజాతుల్॥

16

(మరలవిషాదముతో) కటకటా!

అ॥ సూర్యుడొస్తమించినవక్రముగానరాఁ బోడుచుటకుహిమాంకుఁడెడఁముసేయ
దక్షిణంబెజగముదయ్యపుఁజీకట్ల! నాకులంబునందెనకటచూవె॥

17

మరియును

పంచపాది

చ॥ చను నెడనొస్తపర్వతముచిక్కి శరీరముతాకి రాల్చిపైఁ
ఘనపద్మికానియూరుపులగాలికి నెల్లెడఁ బారజల్లియను

ఉ॥ చప్పుననోలపైనబడి చన్నులాకించుకీకి కొయ్యలకొ
ముప్పుత్రాళ్ళగట్టెబడి ముక్కుచుగుంజుకొనంగవత్తుముల్
గొప్పనుటంతరంబులనుగొల్లులుపెండెడిపాలచప్పుడుల్
చెప్పెనుమావె గొప్పములచిత్రచరిత్రములన్నియైదెసన్

24

నూ— (ఉత్సాహముతో) ఇప్పుడు

కం॥ హిహియనియిగిలించుచు నోహోమనిస్వారిమోతలాగిజేయుచుగో
లావాలమొనరచబాలకు లాహోహో దెసలువగిలె నరువగలేగల్

25

అ— కావున నందఘోషముదగ్గరకువచ్చినట్లే గుర్రములపగ్గములుబిగ్గబట్టుము రా
మకృష్ణులయడుగులచేబవిత్తమైనఘోళిబారి మేయలుపగిల్రములుగాఁ బాదచా
రులమై గాలిగోపురముచేరువనున్నతిన్నెపై నెక్కి నధివందసాగమనమునకై
నిరీక్షింతుము.

నూ— ఈయోజనబాగుగా నున్నయది కాబట్టి గుర్రములనిల్పినాను లేరుదిగుదము
(అనిరధనుదిగుటనటించుదురు)

అ— (ముందుజూచి యుత్సాహముతో) ఓయీ యెక్కడివివి

తే॥ పంకజద్వజరేఖలేర్పాటుగాఁగ నూరిచేరునయినుకలోమండెనడుగు
లేగుడుదిగుడుగునుండుచే నెవరొ యొక్క బాలకుండివ్దసాకు జ్ఞాపకమువచ్చె
(ధ్యానమునటంపజేసి స్వ)

తే॥ యోగులతికష్టమునసాత్మసంచుచుండు రుపనిష్ఠద్వేద్యమై గ్రాలుచున్నదేని
నవనిలీలానరార్థకుడైనయట్టి కేశవుని యానందప్రీతికే గేలుమోడ్చు

27

(అరిలోఁగలవలయు)

అ— (చెవియొగి)

చ॥ పరిచితగానలై వనజఘామణిగొండరుకండ్లుదిప్పుగొం
దగుతలలూప గోవులస్తనంబుల బాల్పిరుకన్ నివిష్టమా
కరయగమధైయంచయధికంబుగఁగొండరుమోదమంద శ్రీ
హరిమరళీరవంబువివసయ్యెను డుల్ల నశేషవిఘ్నముల్
(అలాఁచించి- స్వ)

28

మురళీ గాయన మంతదాక నెపయ్యపూరంబనీగొప్పయో
చెరుకానీకధతీపియంతవరకే నేవింతుకోహోనుధా
మరలందాక నెనికొజకోరికొక నీశోలేల నోవెన్నలా

29

(శ్రీఘముగామరలి ముందుజూచి హర్షముతో)

తే॥ మురళీపాటకుజగ మెల్ల మోహపడంగ మిగులజగ్గనినల్లని మేనితోడ

గనులపడువుచేయుచు -గడుసమీప మునకువచ్చెను నందునిముద్దునట్టి

30

(తడవుయోజించి) అతిమానుషపారుమొండైనయీకృష్ణుడులీలాబాసవిగ్రహు-

డయ్యెనుబ్రహ్మనంద సమమగు నానందముతో నొడివచిత్త వృత్తిగలిగియొప్పు

చున్నవాడు నేత్రములుమూసుకొని ధ్యానమనటంపుచేయుచు

నీ॥ కడవలొదధిమాడ్కిగలశవారానిధి హెచ్చిమడించితి వీవుదేవ

యావగింజవిధంబ తీవ్రమైగొనకొర నిలయెల్లనహించి తీవుకొరి

కీటకంబులలాగు మేటిరక్కసిగుంపు లావుమీరంగఁజంపి తీవుచక్రి

పూపొన్నపైఁబోలె బాపరాయొడలిపై నెలమిమైనిదురించి తీవుకాచి

వసుధ ద్విజాలంత్యజాలకట్టు వాఙ్మనముల కెంతోదూరంబునందుంటి వీవుశ్రీశ

బలిమి మాపూర్వపుణ్యంపుంబంటకలిమి నిప్పు నరుడైతివిగ యట్టియీవు కృష్ణ

నూ—ఆయకృష్ణుండుడా యిటుచూడుప్రాద్దుపొడుపునలేచిపగులఁగోయఁబోయినరా

మకృష్ణులరాక కెదురుచూచుచు పుద్ధులగునరదయశోదలిరువురును గొడుకులకు

గావలసినవస్తువులుపట్టుకొని వర్తించుచున్నవారు కావున వీరితోఁగలసి యథే

ష్టముగా సరససల్లాపఘృణునుభవించుము.

అ— నూతా యాలాగ రమ్ము గోవురసమీపమునకేపోవుటము (అని అందరునని

పట్కొనిండురు)

ఇది శ్రీజానపాటిపట్టాభిరామకావ్యచే హంధ్రీకృత బగు

కంసపథనాటకమునఁ దృతీయాంకము

కంపవధము.

చతుర్థాంకము

[అంతటరత్నావీడుడనువేత్రధరుడుప్రవేశించును.]

ర— పురోహితుడగుగర్భా డిట్లానతిచ్చియుండెను. అట్లునఁ గా. మేనమామగారియూరి
కిరబయ్యాణముకాబోవురామకృష్ణులకుఁ దారాబలమునుజూడ జ్యోతిష్వితునిది
లువుమని-కాబట్టి యాయనపద్దికేగెద (కంఠముడుచుకొని మీదికిఁజూచి) ఓ
హా! తెల్లవారవచ్చినట్లున్నదే

తే॥ తిమిరసేంద్రికః లరణాదీధితులువేయఁ జాత్రవర్ణంబునో నభక్తిరహితంబై
మాడుజగములనుబడియించునాడుమరల బ్రహ్మః పర్వత్రయార్థక ప్రకృతిభంగి
(మతిలిసిరూపించి)

కం॥ ఇట్లు తెల్లఁగ నిటుఁకెల్లఁగ నిటునల్లఁగ నున్న యట్టి యాపాత్రశ్రీ
భుటితల్లి! భో! నంగు మటు పాత్రపాస్పాత్తలకును. నగుపడఁబోయె 2
(ముందరఁజూచి) ఏమిట! ఇమాడై వజ్రాడం పాత్రచూపురశిఖరముపైకెక్కి
నూర్యోదయమున కెదురుచూచుచు నెటుచున్నాడు కాపున నచ్చటికిపోదును
(నడచుచు బడఁబోవు తల్లివయించివు)

తే॥ ముసలితనమున మే నెల్లముడతవడుచు గాళ్ళు చేతు భీషణముతో కాశయుంట
నెట్టులెక్కుదు నీమెట్టు శ్రోట్టునీగుదు నమఁతు నెటుదోచదాయెనా కకటమదిని
అహ! దుష్టదైతమునాకెరతదురపథంబున బుట్టెను

చ॥ అడు గొకచోటవేయవలెనన్న మగొక్కడబల్కిమైబడుకొ
బడ దొకమాటయుంజెవుల బల్కురు పేరలుగెత్తికెప్పినకొ
విడికిలినిల్వదొక్కగడె బెత్తముఁబూనగ వజ్రుచేత నీ
మిడుకులనంజొ జచ్చుటయె మేలగువృద్ధునకంచు నెంచెదకొ

మండలాధీశ గండరగండబిరుద । రాయవేశ్యాభుజంగ వీరప్రతాప
యరిత్రణనిత్ర శీలాబికాగ్రపుత్ర । వితతంచర్చగోత్ర సవిత్రసూత్ర॥

155

తే॥ అంఘ్రితాడన వైదితాయకవాట । ఖండితధనుశ్యపాణ ముద్గతనంబు
సముడియోత్పట నానాగనాతలేశ్వ । రాభిచరనిత్యశౌర్య హిమాగధర్మ॥

156

తే॥ అంబుగుభూపాలరాజ్యపూజ్యప్రధాన । వీరవిద్యాంబికాహస్తవిపులశుక్తి
గుప్తముక్తాఫలప్రాయ గురువిధేయ । భరితపెద్దన్నస్రవ భరీభరి మహాశ్మి

157

కం॥ అని భట్టరాఘవరమతరుగగోనియాహగ న్నసమరమరుమలూనక
జనితాన్యుకమందాక్ష । ననులై చని రోధభయమున నెల్లమెలనె

158

తా॥ వాశిశరీరముల్బుడవ న్నములెండ బటాళి నేల డి
రాహగర గుంతుపట్టసశిరావనముల్ గరనీడుకొంచు మా
హాగగదొట్టపాటుపెయక గరణసతింజేరి చెప్పినో
రాడన నుస్సుగించు కియంబుననిట్లనికుట్టరాత్తులై॥

159

అ॥ భాస్కరాన్వయంబుల బాండుచేసి లవాంబు । నచ్చమైన పలుమకిచ్చినావు
నడ్డిమనంబుబాటలై గర్భంబు । దప్పనడచునతడుగరణిభుండె

160

కం॥ చంచనచేరాజకులా । భ్యంచితుండనటంచు హంసయాన లవాంబుక
గించుకునరించె భర్తము । ముంచెననం జనులనోరుమాయందర మే

161

కం॥ అని చెప్పినగరణికుడు । వినికోహస్త్యత్తుండగుచు వీనినధిపుం
డనుమాన మేలననవుడు । జనవిభుతోనిట్టులనిరి జామాతలొగ్గె

162

అ॥ మేమెకాదు పెక్కు మేదినికులుగూడి । వానిజెనక రాదువసుమతిశ
మశసతకులుగూడిమద్దింపఁజాలు నే । మత్తగజము మారుమనఁగనేని

163

న॥ మరియు నతనిప్రభానంబువినుడు॥

164

సీ॥ గజభృంశమైననుగడలింపఁగాలేని ఖరళికవాటంబు గూలఁచ న్నె
నెట్టిమానవుండైన నెక్కు పెట్టంగలేని బాణాననంబులు భంగపరచె
గహనంబులొనున్న ఘనసత్వమ్మాగములఁబట్టితెగల బలఁ గట్టివేసె
నాభేలన్పుట్టించెనరి మేమడిగిన నచ్చొత్తి మృగములనిచ్చిపుచ్చె
గొమ్ముకులుగోసె సత్ప్రత్యయమ్ముగాగ । మనుజమాత్రుండె పెద్దన్న మాన
(వేంద)

యాతనితోబోగభీమున కైననక మే । చంచనకు దిచ్చిమద్దింపనలెనుగాని

165

స॥ అనం గృష్ణగంధర్వండ్లినియె.

166

సీ॥ కంచర్లపురిచెంతగలదునీలతటాక మది తుంగభంగజాలంతగంగ
మినమయూఖముల నీరిపురం దత్కర్తమధ్యమునం జణకసప్తములబెంచి
కాపుండి గటవీర్యగమ్ములురాకుండ నొడిశలకాండ్లుపొందుండికలు
గాంధర్వహులు వేడ్కలశాద్యలభ్రాంతిచేడిగి యాపంటచేసుమేయ
బండెబెట్టింగనూహించిపాలికాపు । జనులు వలెత్రాళ్ళు పగ్గంబులును ఖరీన
ముఖ్యగజ్జావగంపరల్ మోచికోనుదుం । బట్టనుంకింప జిక్కకపారిపోయె॥ 167

కం॥ నిచ్చలుబట్టంబోయిన । హెచ్చరికలనుప్పరంబు నెగసి యధేచ్ఛ
విచ్చలవిడిపరువైత్రంగం । జొచ్చిన నందొకటి నిండుచూలైయుంటున్॥ 168

కి॥ దానిగని నేడునీయా । జానేయంబినబోవుజాడలుతగునె
కానబడె నురకదింక ఖ । లీనంబీడి దీనిబట్టజే మేయనుమున్॥ 169

కం॥ జనములుపైపైచుట్టం జననీకను వలెత్రాళ్ళుసవరింపుచునే
ర్పనబట్టబోవ నుప్పర మున నెగసెన్ గర్భశాబమున్ ధాత్రింబడన్॥ 170

కం॥ ధర్మ బడ్డహయకిశోరము । సరసన్ బట్టంగబోవుజనములం బశ్చా
చ్చరణంబులబడెద న్నెన్ । వరగణంబై మూడువేలమానుసులుబడన్॥ 171

జ॥ ముసుగులైలుదేరి మూడువేలయజంపెం । బట్టబోవ గాళ్ళమట్టగింను
నింతకింతబెరుగ నెంతెంతజేయునో । కానమసుచు బోసులోనమర్చి॥ 172

కం॥ వెసనుక్కుమందసంబునం । బొసగించి నిరంతరంబు బూరియు జలమున్
వినువకపెట్టించితి నది । కసిమసగుచునుండు జనులంగనుగొన్నంతన్॥ 173

మ॥ వెరపింకేటికిపొండు శేపు సవలోర్వీనాథులుంజూడ మీ
గరితల్లెచ్చుచున్న కాంచనపరిష్కారంబులన్ మిమ్మునం
దరబూజించి వరప్రయాణముల సత్కారంబుకావింపుచో
మరిచిన్నట్లునకిత్తుగుర్రమని సన్మానించి కాన్పొల్లనిన్॥ 174

కం॥ అరణంబిచ్చినయంతనె । మరణంబొందించునది సమస్తమహీశుర్
బురవీడిజూడ లవ దననరుతో జిచ్చురికి పరమవైభవమందున్॥ 175

తే॥ కించునిటుగ్రుంచి కులమురక్షించుకొనుట । మేలుగాదెయటంచు నమ్మేదినిశుం
డాడుమాటలకానందితాత్ములగుచు । మదిభ్రమించిరి నృపతిజామాతలెల్ల॥ 176

ప॥ ఇట్లు దంభప్రయాణులై యభ్యుజనావసరంబున.

177

సీ॥ తలలంటవచ్చినతరుణులు భూపాలసుతులకై శృంగబులుజూచినగుచు
గగనీశులార మీతలమెట్లుక లదేల ఖండింపఁబడియెనిపొక్కరణముగ
నటక క్షేణగరాక నంకంబులై యున్న పదియేమి తొడలపైనచ్చులట్లు
రాకాసుధాంశునిరాకరించెడిమోము లండముల్కిన్చందమేమి
తెలుపుడన్న వారు తెరవలకిట్లని రితివలార దేశమతము లింక
వేటఁబోవుతన వెలవెల్లనై కాంతి కళదొలంగె మాముఖంబులెల్ల॥

178

కం॥ ఊత్తరదేశజనాభికి । నిత్తెరగొప్ప నిది మహిపతిమతమాఁ
జిత్తములనొందుదలపుచు । నుత్తలపాటొందుకుండు డుత్పలనయనల్॥

179

కం॥ కావుననీపెద్దన్నకు । లేవాచిహ్నములు పాటలీగంధులు మీ
భావంబులనుంచుండిది । దేవరహస్యంబు దీనిఁ దెల్పకుడెందు॥

180

ఆ॥ అనుచుఁగడ్విపుచ్చి యభ్యంజనస్నాన । ములుముగించి మాల్గములుధరించి
భోజనోత్తరమున భూసురావధితోడ । ఘోటరత్నమున్నచోటికిరిగి॥

181

మ॥ గంధర్వాహ్వయుఁడై నరాజు యమునాగంగాంబువుల్ దెచ్చిత
క్రాంధర్వంబుఖురాగ్రముల్గడిగి వేడ్కై జండ్రసారంబు శ్రీ
గంధం బక్షతలుఁగదరించి నుమనఃకాండంబులంబూన్చి స
ద్గంధాశ్లేషితఘాపమిచ్చుతరి శుద్ధాంతాంగనల్ ప్రీతితో॥

182

తే॥ గంధసారమృగీమదాగరుకచూర । సారఘనసారకాశ్మీరసహితమై మె
సంగు ముత్తైపుముగ్ధజలంగు పసిడి । పశ్యేరంబున రత్నదీపంబులునిచి॥

183

తే॥ రమణులెల్లరుమంగళారతులుబాడ । నంతిపురమునఁబుట్టుకార్యంబెరింగి
ధర్మగుణసేమ పతిదేవతాలలామ । పడకుకలవాంబ యిట్లనిపాడఁదొడఁగ॥

184

సీ॥ కలికిరూపమునాడు కలిమలాత్ములఁద్రుంచుమాధవకంఖాణ మంగళంబు
ఛాయాసతినిడించి సంజ్ఞారతులజొక్కుమార్తాండుహయరాజ మంగళంబు
క్షీరాంబునిధిలాసరితోడబుట్టువై మహిమనొప్పతురంగ మంగళంబు
మును పార్థునిరతంబుమోచిగెల్పించిన కుహనీయగంధర్వ మంగళంబు
నీరధిక్యప్రీతిమలు బొజ్జనిండఁగ్రోలి । మందుబడబాభిధానాశ్వ మంగళంబు
జోకఁగంచరకృష్ణతటావమునను । మహిజనించినకారొల్ల మంగళంబు॥

185

- కం॥ అనిమంగళారతులు ను । స్వనయుక్తముగాగఁబాడి సాక్ష్యముఁజేసె
ర్వునఁ దనప్రాణేశుఁడునుభు పెనయఁగననుఁగూడి బ్రతుకనిమ్మని మ్రొక్కె॥
- కం॥ ధగ జాగ్రమిక్కి పయ్యట । చెరగొగ్గిన రాజవలించేసె కృపావి
స్ఫురఁబుమెరయ దక్షిణ । కర మంతుకముననుబెట్టె గాఢప్రీతి॥ 187
- స॥ అంతమహీకాసుండు స్థరంగరత్నంబునుంబూజించి కలీముఖుని కాగర్భంబు
గుంధాస్తరజాచ్ఛాదితంబుగుత్తంబుగాఁగావించి కనిష్ఠజామాతంబిలిచి నవీనాంబరా
భరణంబులఁబొలిచి యిట్లనియె.
- కం॥ భవదీయదేశమున బహు । జపనతుంగముల నెక్కి చరయించెడివి
కవలీలవాహిత్యము । సనకంపుము దీని నెక్కి చాతుర్వర్ణి॥ 189
- ఆ॥ ఈసురంగరత్న మెట్టిమానవుఁడైన । నెక్కి యొడుగునగ మెక్కి బోకు
గాననీవుదీనిఁ గైకొమ్ము బెద్దెన్న । చిన్నగురమనుచుఁజెన్న బోకు॥ 190
- కం॥ అనిసంగురవ శైవేల మహల గ్నబద్ధమై యొప్పది
గ్గనమై నెక్కి కళాప్రపంచమున నేనుంబోవు హాహాసం బా
నన నేగంబున శక్రపట్టణముత్రోమబోయి తల్లిక ముదం
దెనయ గాంచి ముఖంబుమూర్కొని రహిత హేషాన్వయ సేయుచుక॥ 191
- ఆ॥ తల్లిచన్ను బాలుడగునుండఁగ కచి । నల్లభుండు వానివలచుజూచి
సుగపగముననిన్నుఁజూచితిఁ బెద్దెన్న । సురసముండువగువిశ్వచరేతి॥ 192
- ఉ॥ చారుపతిప్రతాపరణకాలిని యాలవ ధర్మచిత్త ని
ష్కాగణ మాత్మబంధుపరిపజ్జమల్గి శ్రోరంగఁబొంది ర
ధారుణార్థకర్మకర్మకర్మక్షులఁజంపి పురంబులొన గు
త్తారరవిప్రహోహములు దున్నకపండఁగఁజేయు మున్నతి॥ 193
- కం॥ అనియింద్రుఁడనతిచ్చిన । వినిగ్రద్దనహయము నెక్కి వెడలునవసరం
బునఁ గంచెర్లపురంబున । జవములు బెద్దెన్న జచ్చెజచ్చెనటాచుక॥ 194
- కం॥ కలగఁబడిధగఁజేవెదకి । ఖలజమలంతె నెచటఁగానకగుములై
పలు తెగఁగులనలజడివడి । జలనిధిఁబడిసమ సెనమచు బాటికిపులిలా॥ 195
- సీ॥ కొందఱు కేనంబుఁగు నెగురమటంచు గొందరు పాదుకల్లాలెననుచు
నడవమిచ్చటఁబడ్డెనుచుఁగొందరు చేల ధరజాలెననుచుఁగొందరు నిజాయు

ధములీయేడలఁజూడఁదగె నాగవల్లికాఘనపంక్తు లిలఁబడ్డజూడగలిగె
దన్యులమ్మిట్లఁగ్రక్కె ధాతురాగంబుగాఁ దరుచైన పాపాతలములంగు
ననుచుగొందరు నలువంకలరనియరసి | కాయమెచ్చిట్లఁబడ్డదికానరాదు
శాకినిగ్రహరక్షపికాచసమితి | భుక్తిగొని తృప్తిదేలఁగాబోలునతని ||

196

కం॥ అనినిశ్చయించి జననీ | జనకులు తోబుట్టువులును జలజాస్య లవణ
గనుగొని పెనువగఁబలికిరి | మునుకొని కనుగొనల బాష్పములుగురియంగణ

197

కం॥ జననీ మగనింబొసిన | వనితామణిలేదుమాదువంశంబునఁ దం
పున నగ్నిఁజొచ్చి పుణ్యముఁ | గను నీపలిఁగూడి సార్వకాలము దివిలో ||
ప॥ ఇట్లు కృష్ణగంధర్వుండు కూతుంబోధించి

198

కం॥ పటువహ్ని కుండమొక్కటి | ఘటియించి కుమారిఁదెచ్చి కాన్పింపఁగ ను
త్కటగతిఁగంఢాసారం | బటఁగురిపె బురందరాజ్ఞ నభ్రచయంబుల్ ||

200

కం॥ పతి గతజీవుండైనను | సతియొక్కదినంబుఁబ్రదుకఁజన దట్టెనె
గతిచెడిచండాలాధమ | వతియనిపల్కుదురు వాసవప్రముఖసురల్ ||

201

కం॥ కావుననొండొకకుండముఁ | గావింపఁగవలయు మీరకర్మంబని త
దూభనల్లభుఁడతిసత్వర | భావంబునజనులఁబంచె బరిసరభూమి ||

200

ప॥ వారలుంజని బహుశ్రయత్నంబున.

232

సీ॥ కాలాగరూఁ గంధసారకాష్టంబులు సల్లకిసురదారుతల్లజములు
ఘనసారమును గౌశుకంబు కాశ్మీరంబు లామజ్జకంబు శిలారసంబు
ఘృతముఖ్యసౌరభాగ్నేయవస్తుప్రతానంబుల సువిధానంబుఁజేసి
తన్మధ్యమున వహ్నిదరికొల్ప గంధపుష్పక్షతాదికముల నర్చలిచ్చి
భూసురులకును బుణ్యసువాసినులకు నవ్యపట్టాంబరములు ధనంబులూ సఁగి
కృష్ణగంధర్వనృపతి రోచిష్ఠుడైన పుత్రిక లవాంబుకను దానిపొంతనుంచ ||

204

ప॥ తత్కాలంబున.

కం॥ సవినయగుణవతి ముక్తా | లవ దనప్రాణేశు నాత్మలక్ష్మ్యస్థితఁ గా
సఱించి ముఖ్యుడైన | స్తవనంబొనరించె నిట్లు సరసధ్వనులకణ ||

206

తే॥ పాలమాచాపురపుచెన్న భవవిభిన్న | చేరినామదినున్నమాచెర్లచెన్న
నరులునిగుఁన్న భవబంధనములునున్న | పాలతియెదనున్న కారెమపూడిచెన్న

చ॥ పతి నెడబాయకుండ భవబంధచయంబులుబొంపకుండ దు
ర్మతులనుజూడకుండ ననురక్తిమిముంగొనియాడుచుండ స
ద్వ్రతములుసేయుచుండ సురవల్లభముఖ్యసమస్తదేవ
గ్నితచరణారవింద కరుణింపవె నాకోజన్మముడినక॥ 208

తే॥ అనుచుగేట్లోయిముకుళించి యాలవాంబ । చుట్టువలగొని నరపతికట్టయెక్కి
దిగ్గసురికెను విస్మయోద్వృత్తి నుష్ట । కరుణిశేరణిచంద్రరేఖయునుబోలె॥ 209

కం॥ జ్వలనుడుభయముననాసతి । తలగట్టినపూలదండదారంబైనక
మలయుచుఁగాల్చక హిమశీ । తలుండైయుండంగ భర్తదాక్షిణ్యమునక॥ 210

కం॥ చంచలతితురగముపై । మించి నభోమార్గమున నమేయనవోష్ణి
షాంచలమించుకిడించిన గాంచలవాంబికయుఁ బట్టె గరయుగళమునక॥ 211

ఉ॥ పట్టినఁబ్రెకికేదొకొని బాలిక నశ్వముమీదముందటక
బెట్టుకబెట్టుగానచటఁ బెద్దన గ్రద్దనఁ గోపమూర్తియై
కట్టలుకం గుణధ్వని జగంబులునింపఁ దురంగమిట్లనుక
ముట్టుచుమాకలక మొదలుముట్టఁగమెట్టెదఁగొట్టికెట్టెలక॥ 212

తే॥ నీవు నీసాధ్వీ భయపడనీక బాహు । యుగళమునఁబట్టి నాదుపైనున్నజాలు
మజ్జననిదుగ్ధములఁద్రావమాన్చినన్ను బండెవెట్టినకంచర్మభంగపరతు॥ 213

వ॥ అనినిశ్చయించి.

కం॥ ధారాపంచకకృతసం । చారంబుల రాజహర్ష్యజాలంబుల్ ప్రా
కారంబు లాపణములుక॥ ద్వారంబులగూల్చిజనుల సమయకేసెక॥ 215

కం॥ ఒక్కటజనములశిరములు । వ్రక్కలుగావించ నంబరచరత్వమునక
రెక్కలుగలిగినగుర్రపు । రక్కసుడనుసంశయంబురాజుకుఁదోచెక॥ 216

తే॥ తోచి చతురంగబలములతోడనప్ప డనుజజామాతృపుత్రసహాయుండగుఁడ
దరమికోదండమునగుణధ్వనులుజేసి పటుశిలీముఖపంక్తి లప్పాటఁగురిసె॥ 217

కం॥ ఆనైన్యసతులుబరసిన । భాసురశస్త్రాస్త్రమై క్రిందకొన ఘృతముం
బోసినమండుకృశానుని । వాసిని నవ్వారువము జవంబునమెరసెక॥ 218

సీ॥ వాలసంచాలనోద్వేలవాతూలాభిహతిఁ బెక్కునైన్యసంతతులుగూలె
చరణాగ్రఖురటంకసంఘట్టనంబునఁ బ్రాకారతోరణప్రతిమిద్దులై

తతబాహుచంద్ విశ్రుతతాడనంబుల హస్త్యయుధంబు లావంతలయ్యె
గతినహేపానాదకల్పనంబుల జముపతులు గుండెలుప్రీలిపడితి ధరణి
జిత్రచంద్రమ ధారావిశేషములను । గోపురాట్టలకాశేకమధ్యసమితి
సుద్ధనూచంబుగాధాతి మ్రగె నొక్క । బాములోపల మింటనిగ్ధరులుబొగడ 219

క॥ ఖుగలంగలముల భూమి । శ్వరఘాసంబెడలదున్ని శ్రమజలవృష్టి
గురిపించి ధరణి గీర్తి । స్ఫురదంకూరముల నవ్వసుంధర నాటెన్ ॥ 220

తే॥ అంతఃబెద్దన్న ముక్తాలవాంబికను య । దోచితాలాపశతములనూగడించి
పద్ధకుల భావుకుల నెల్ల సంస్కరించి । శ్వశురునకు నగ్ని సంస్కారసమితిజేసి 221

క॥ వారిసరోరుహనయనలు । వారింగూడంగఁజనఁగ పన్నీంబడి యా
వారిజనాభునిలోకము । వారితగతిఁజనిరి జగతివారునుతింపన్ ॥ 222

తే॥ బలిమిఁ బెద్దన్న గంచర్లఁబాడుజేసి । ధారుణీకున కగ్ని సంస్కారవిఘ్న
గూర్చిముక్తాలవాంబికగూడి తనదు । పురముఁజేరంగఁబోవునవ్వడు పథమున ॥ 223

ప॥ ఇట్లు కతిపయఃప్రయాణంబులం జనిచని. 224

క॥ శంకరభక్తసమూహాన శంకమై విమతభూపజయలక్ష్మీ ము
ద్రాయణమై ధరణీసతి కంఠమనఁబరఁగు పానుగల్గనుపురమున్ 225

ప॥ రత్నాంతరింగన.

క॥ ధవళీనల్లీ నవపల్లనకోమలగాత్ర బారులక్షణగుణ యీ
లవడస్సె నింకజవనే ల పసింపంపగు నొడ శ్లలంపఁగనేలా 226

ప॥ అనితలంచి. 228

ఆ॥ పానుగంటినికటభాగంబునను శైవై శ్చరునిచట్టనంగఁబరఁగు దర్శ
ణోదగంబుపగిదినున్న శిలాతలం పాంతమునను దనదుపడలిడించి 229

క॥ తురగోత్తమంబుఁచచ్చటి తరుమూలంబుననుగట్టి తరళాక్షికి నా
స్తవణంబుగాగ నాత్మోత్తరపరిధానంబుఁబరచి దయదులుకాడన్ 230

క॥ తరుగీలరామ దాసుం బరమానందమునఁ బాదపచ్చాయనసిం
చిరి హయరాజము డిక్షిణ చరణంబునఁదన్నె నేల సహజత్వమునన్ 231

- కం॥ చరణహతిగలగి దృవదం తరమననొకకోడి వారిపథ్యనితోమ
చిట్టరమద్రువందన్నె నెవ్వం డరికాననపీతిహోత్రుడని యెరుంగడాకో 232
- కం॥ అనిపలుకుతాప్రమాడ ధ్వనివిని హయరాజమనియె ధరిగంఢెగ్గె
జనపదముం గాల్గొమ్మట్టిన ననుం గార్పొల్లడని మనమునకొ నమ్ముమొగి 233
- కం॥ కాలాతికరుణగలిగితి లీలాహరి నెదురనాకు లేకెవ్వార
కాలం బింద్రునితోనగుం గాలజ్ఞాడవివు నేద్రికాలజ్ఞాండా 234
- కం॥ తెలిపితి నాపూర్వోత్తర మిల నీజన్మప్రకారమింతయునాకు
దెలియంజెప్పుము వినఁగా నలయుం గాలజ్ఞ మూర్తి వధితక్తిగ్గి 235
- న॥ అనియడిగిన హయంబునకుం జరణాయుధవరుం డిట్లనియె. 236
- కం॥ ఫలదుండననొకముని స త్ఫలవృక్షము లాశ్రమమునం బొదులలానక
మొలిపించిపెంచి పండిన ఫలములు నాహారముగం దపంబొగింజేసె 237
- కం॥ అత్యంతనియతిసమ్మని నిత్యస్నానమున కంబునిధింజేరంగద
త్ర్యత్యయముంజూచి తస్కర కృత్యంబున లుబ్ధకులు గ్రహించిఫలముల్ 238
- కం॥ విచ్చలవిడిఫలములుగొని చెచ్చెరభక్షణమొనర్ప జిరకాలము పా
టచ్చరులవెదకి కానక వచ్చి మునీం ద్రుండు మంత్రవైభవశక్తి 239
- కం॥ కస్థిలమిదేల ఫలము ల పస్మాదులకందకుండబుంధించి జగ
ద్విస్మయముం జేతుననిపెన భస్మముం గావించె దనదుఫలవృక్షములకె 240
- ఉ॥ అంచితమంత్రశక్తి జనితాగ్నిదహించినబూది కుండెక
నించి మునీంద్రుం డంబునిధినీట నిజోచితకృత్య మిచ్చుం గా
వించి నిజాశ్రమంబుకడ వ్రేల్చిడిం జల్లిన దొంటిపోల్కి జ
న్గించి ఫలించెవృక్షములు మెచ్చిభుజించు ఫలంబులెప్పుడు 241
- కం॥ అక్కార్యముంగనిచోరకు లక్కజముననీఫలంబులహారెంపక
మక్కువపడి పెనుజ్జుక్తైక్యకుక్కుటమై కొక్కురోకొకొయనికూయకె 242
- కం॥ ఆకోడికూతవినిముని వేకువజామయ్యె నిత్యవిధి దూరంబై
లోకంబునకెగ్గవు సుం ధ్యాకాలముదప్పేసేనని పెన వెడలె 243
- చ॥ వెడలి సరిత్పతింగని పవిత్రజలంబులగ్రహంబూను న

కం॥ విజితాశ్రమం లల కాసులు విజితాశ్రమం లల్ల గురులు వివరింపంగా
విజితాశ్రమం లల నాథులు విజితాశ్రమం లల్ల నడలు విమలాంగులకు॥ 58

సీ॥ అలక్ష్మీడలెపోలుటగిదియె యూరులు రమణీయనాగోత్కరముల బోలు
నల యూరులేపోలుటగిదియె తన్నఖిపాలియు శుభకరభములబోలు
నల ఖంబులేపోలుటగిదియె కంఠసీమలచూడఁ దారకంబులనుబోలు
నల కంఠములెపోలుటగిదియె తనువల్లికలును గల్వ్యాణపూగములబోలు
నట్టితనువులేపోలుటేమరిదితలప గలికిమాపులు చంచలాశులనుబోలు
నట్టిచూపులేపోలుటేమరిది మోము లతనుశరజాతములబోలునద్భుతముగ 59

సీ॥ శ్రుత్యంతపరిచితితోభిల్లనేత్రంబు లాగమాభ్యాసతనమరెంచుచు
లనఘపురాణవాసనఁజెందెమధ్యముల్ ఘనకల్పరీతులఁగాంచెగురులు
ధర్మకాస్త్రస్థితిఁదనరెభూదృష్టులు జ్యోతిషన్నూర్తితోనమరెనఖము
లమరఁబాటలనర్థమంకించెమోపులు కవితాపరిన్నూర్తిఁగనియెచడఁ
లలమహాహీనశయ్యాంకుడైనయట్టి హరి సదాగూఢపదభూషణ్డైనహరుఁడు
నూనపాకతఁజెలఁగువాఁడాని యట్టి కమలనయనలవర్షించఁగలరెతలవ 60

ప॥ అట్టిమహిమీవద్గంబు పరశృతపరిచారిణీపరివృతంబై పురోహిగంబుననిల్చిన

చ॥ బామలెగతైచి కగ్గవలఁబొందుగఁగన్గొని పేరుగ్రుచ్చి కొం
చెముగహసించి యొక్కయొకసక్తైమటాడి యయారె నీకు గం
దము కడునందహాసనిముదంబునఁజెక్కిలిఁగీటి యిట్లు నే
య్యమెసఁగఁబల్కరించె హరిజాతులనందరనన్నిభంగులకొ 62

ప॥ అంతటఁ దత్పతీసహితుండై గృహారామాభిరామమార్గంబునం జనిచని 63

మ॥ సరసీజాతృండుగాంచెనంత నిఖిలాకాదత్త ధూతప్రసూ
నరజశ్చిత్రితశాటికా నవఖలాంధఃప్రీణితోద్బుధ హే
మరమానందనభూతికా దరుశిఖాస్ఫాయద్ధ సేందిరిరో
త్కరదంభాంబుడదర్శనప్రమదనృత్యత్రేకినీనాటికక
సరసాపాదితహరధాటికను దచ్చంచద్యసీవాటికకొ 64

లయగ్రాహి

మూలములరంగువిటపాశులబెడంగును బ్రవాళములయొప్పు భద్రజాలములతీరుకొ

గ్రామపసక్రొమ్మొగడడాలు పుపుగుస్తులపిసాళిబిగి కుప్పలుగరాలినరజం బా
 'వాలములునిండిబయలోలింజను తేనియల కాలువలం దెప్పలుగం దేలేడుఫలంబుల్'
 చాలనటుకాంచి యలబాలికలగూడి వనమాలియు నయా రెయని సోలితలయూచెన్

ప॥ మరియు నిమ్మటంబయ్యను సకుటంబై శుకపిఠానికరంబుల కవనంబయిన
 పనంబునందు నసూనంబులయిన సూనంబులనుద్యవించి యనాశాస్యంబయ్యనాశాస్యం
 బయిన మధురసంబుగ్రోలి పరవశతావిర్భావంబులయ్య నపరవశతా విర్భావంబులై
 మెదలకయున్న తుమ్మెదకదువుల పజ్జకుంజని యపఘనాభిఖ్యంబులయ్య ఘనాభిఖ్యం
 బులయిన శౌరియంగంబుల యొప్పిదము రెప్పలిడక తప్పకచూచు వనలక్ష్మిచూపుల
 రూపులనొప్పె భళిరెయనిసావధానంబుగాగనుచును గనకరంభాస్తంభంబులకు నేగి
 యంతంబులయ్య ననంతంబులై నవత్రంబుల విలాసార్థంబుగాదారుచును దారకకాం
 తిగల్గి ఖరంబులయ్య నఖరశబ్దాభిధేయంబులై ననఖంబుల గండమండలస్వేదబిందుబృందం
 బులంజిమ్మివేసరిగంధవహకందశంబులంగోరుచును గోరకగణంబులుప్రతిచ్ఛదమూలంబు
 నుబిక్కిటిలినమల్లికావల్లికామతల్లికలగించి వలక్షంబులయ్య నవలక్షంబులయ్యె
 నారయక్కజప్రజక్రందనమనుచును నవకవసతినున్నకతనవసన్నధైకమధురంబులయ్య
 నవసన్నధైకమధురంబులై నకీరకలాపంబులయాలాపంబులుగానరయుచును నరయకగతి
 నవలంబించినచరించె నచ్చంచలనయనాసంఘంబు మరియును.

66

రగడ

లలివిరులకుబోరెడుతరిం గుచలోలతలంజిమ్మచు లతలంజిమ్మచు
 వలిగొనుపూదేనియజీరుకున జవమ్ములుగుమ్మచు వమ్ములుచిమ్మచు
 దగునొసలంగలచిరుచెమట నిరంతరముగనూర్పుచు దరముగనూర్పుచు
 దగిలెడు తేటికిజంకుచెలిని వింతగనూరార్పుచుదగనూరార్పుచు
 డాగుడుమూతలనుల్లసములు జగడంబుగనాడుచు డంబుగనాడుచు
 గాగుచుదమింగొనువికసితకునుమ నికాయమువాడుచు గాయమువాడుచు
 రమణువసంతములాడినకునుమ పరాగముంబెంపుచు రాగముంబెంపుచు
 దమతమయలరులువొత్తెనసిన సుందరులకుంబంపుచు దరులకుంబంపుచు
 నలులంబెలబెదరిన ముఖరాజీవాదులవాగుచు వాదులవాగుచు
 దులకించిన నెమ్మలతో లలితగతులకుందూగుచుదులకుందూగుచు
 రమణ్యయతంకేదగిరేకుల నఖరమణులజీరుచు రమణులజీరుచు
 దమిముఖవాసనలం దుమ్మెదబిత్తేరులందూరుచు దరులందూరుచు

జడజూపియుఁదాపాగ్నిని మధుపవిసరములఁజేల్చుచు సరములవేల్చుచు
గడుదళసరికర్పూరము హస్తయుగళములఁదాల్చుచు గళములఁదాల్చుచు
సిరులునహించిసతులు ఫలభ్రాజితసురసాలన్ జితసురసాలన్
సరసద్యుతిశతశతహసిత దురాసదనవలీలన్ సదనవలీలన్

67

ఉ॥ వారియొక్క చొక్కపు న నలగల చక్కని చిన్నిపొన్నకున్
జేరి ప్రసూనగుచ్చుము లళేషముగోసియు గ్రేసీనోర్తు నీ
భూరుహమెక్కుమన్న నగి పూయఁగఁజేయుదు నాకదంత య
పేర్చురువుగాదుకాదిది నమేరువనందగిపూచెఁగమృరన్

68

తే॥ వారిజాతులు సరస్వధావంబులయిన యరుణతరుణాత్మ పంచశాఖాంచలముల
నంటఁ బ్రాయఃపరిస్ఫూర్తివారు చూత వాటి నుమభూరిమహితమైవరలకు న్నె

చ॥ ధరణితలంబునందుఁ గలదా సవతోక్కటినాదునాన కీ
వరయుమటన్నఁ గేరి యొకయంగనయై మొగంబు సాటి యి
త్తరి మరియొక్కటిశతశతంబులఁ జూపెదన న్నుల్లుగా
నరిదిఘటిల్లఁగోరతిమయ్యెదళంబుగఁ జంపకాఘమున్

70

ఆ॥ కొమ్మలురికితన్నఁ గొంచకపైఁబడ నుమియ వకుళవంజాళములకప్ప
డలమదాగతోచె నహ హ లోకోత్తర తరులకిదియ నీతిసరణిగాదె

71

ఉ॥ దీనిప్రసూన మమృరనితీవ్రఁపుటమ్మయి పొంధగేహినీ
మానమడంచు నన్న గతిమానినియొక్కతెత్తె న్నె నంతటన్
గానగనొప్పె నేతదురుఘాత ముఖప్రవదళధారలై
సూనగుళుచ్చసంఘము లశోకమహీరుహమాళిపాళికిన్

72

తే॥ ధవ శనయనలపాదఘాతములయందు వదలదుత్కంఠికాశ్రిలవంజుళంబు
దానికినశోకమనుచిరుదంపుపేరు మిగులఁజెల్లదెయకట ముజ్జగములందు

73

చ॥ వడినిఁడెఁజాటు మోమునకు వాతసముద్ధతమైనకెంపు పు
ప్పడితెరలెండలంచు జలపోతసురంటియొక్క మించుసాం
పడరఁగనట్టినిరజచయంబులుగోయకుమంచు నెంతయున్
జడిముడిపాటుతో మనవిఁజెప్పఁగవచ్చినసూర్యుడోయనన్

74

చ॥ ఉడుగకయిద్దొక్కననకొరడిఁబోరఁగనోర్తువారితో
వెడదరదంబులండియును వేన్నెలదప్ప మెసంగడేమియున్

గడునొకయంత్రదారియని గాటంపునీకథవిష్వదానికీ
బడుననవిష్పై నత్తేని బన్నడనోర్తు లభించెనూనముక

75

ప॥ అంత

సీ॥ పూడేనెఁజలికి కెంబుప్పొడి మేడించి చుక్కబొట్టుగదైన్వొక్కచెలికి
గన్నెకేదగిచేకుసన్నగిలగఁజీరి యొగి దీగెగాఁబెట్టెనొక్కచెలికి
గొనబైవకనకంపుటనటిలేజగురుటాకొరపుపయ్యెదఁజేసెనొక్కచెలికి
స్థలపద్మముకుశంబుసరసంపుకుప్పెగాఁజొక్కంపు నెఁగ్రుచ్చెనొక్కచెలికి
బొన్నపూమొగ్గము త్రియంపుమిటారి ముక్కరగఁదిచ్చెనేర్పనొక్కచెలికి
నపుడుకేఁగివీలొలాంతరంగుడైన వారిజాటుండు శృంగారవనమునందు॥

77

ప॥ అంత.

సీ॥ మునుకొనిసర్వతోముఖభంగమయ్యును ఘనతరామోచంబుగలుగుదాని
నరసిమాడ జడాశయంబయ్యు సంతతహంససేవనముననమరుదాని
శ్రీమదాపూరితజీవనంబయ్యును నీరజస్థితిని రాశించుదాని
నతులనదీనభావాశ్రయంబయ్యును శక్రేశ్వరస్సార్థిజరుగుదాని
నొక్కకమలాకరముఁగాంచి యువిదలెల్ల నక్కజమటంచునామరహరునిగూడి
యుచితవేషంబులంధరించియొలలాడ దొడగిరతిసంభ్రమమునఁదత్త్రోయములను

79

ప॥ సరసీజాలిగతాలిసంఘము నిజేచ్ఛన్వారి నెమ్మొము తా
మరలంజేరినుగంధలోభమెదగ్రమ్మకొరుంకరించె మనో
హరనాదంబున సంతఁదస్మృతివిరోధాందోళితాంభోరుహో
త్కరదూత్యంబుభజించిసామములువక్కాణించుచందంబునక

80

సీ॥ నీటిలోపలఁ దననీడఁజూ చిడనీరుపాపయోయని యుల్కిపడియెనొకతె
యదెయిదెకొట్టుదమంచుఁ జేంగటనున్న పద్మనాళముఁ గేలఁబట్టెనొకతె
జయకుమని హస్తకణంబులు బిట్టుమెరయ నచ్చలిపిపుజరచెనొకతె
పాలుపాంద వెలిదమ్మిపుప్పొడిమంత్రించి వెరవిభూతిగఁబెట్టెవెలియొకతె
వాసిఁ చెలిరేకుమూకుటఁగేసరాన్న పుంజమపుడు బడిమిఁదిప్పిపోసెనొకతె
ప్రేమనీకాళియద్వేషి పేరునుడువ మెలగు నేయిట్టిభయమంచుఁ బలికెనొకతె

81

ప॥ చిమ్మనగ్రోవిఁబూని సరసీరుహసేత్రుఁడునీగుఁజిమ్మగాఁ

గొమ్మయొక్క వక్త్రమునకుంబడకుండగఁబడైఁబాఁకి భా
గమ్ములు దన్నభింబులునుగన్నడైఁజుక్కలు చెందోవో తదా
స్యవృనుచంద్రబింబమున కడ్డమువచ్చినభంగి నెంతయున్

82

శా॥ లీలంజివృనగ్రోవిఁదాల్చిచెలి యాలీఢస్థితిన్ నిల్పియ
క్కిలాలంబెగఁజివృన్ బొంతుమయివీక్షింపందగెం దత్తయో
బాలం బచ్చెలిహస్తపల్లవము లజ్ఞాతంబులంగల్చి యో
షాలోకంబునుతింపనిల్పిన జయ స్తంభంబుచందంబునన్

83

తే॥ ఒక తెమ్మగమునజతగూడియువిడిమిదన్ నీరుఁజల్లంగనపుడురాఁకించెవా
కరములే తెంచునాసుధాకరునర్హ్య పాద్యములూ సంగుచెంగల్వబారునఁగ

84

తే॥ ఇట్లునీరాడిహరియుఁ బూర్ణేందుముఖులు నార్ద్రనస్త్రంబులూడ్పిదివ్యాంబరములు
దాల్చి తోడవులుబెట్టి చందనమలంది కరులుతడియారవిడచి క్రొవ్విరులుముడిచి

చ॥ ఒనరఁగంతఁగన్నెలపు శొంఠారుచొక్కపుఁజెక్కుటద్దముల్
గనుగొని కుంకుమంబుఁదిలకంబుగదిదిరి కేరిపుష్పాదుల్
ననలఁబొసంగుకప్రపుటనంటిరవల్లానిపూవుఁదేసెనీ
రునఁబదనిచ్చి సన్నముగఁ గ్రొన్నెలనామముఁదీర్చిమున్నగాన్

86

ప॥ అప్పుడు.

క॥ మగుడగనింటికి నేగుట తగునో యీపూవుమానుదండలనిక రె
స్సగవిశ్రమింపుటదిబా గగునోయనిసంశయింపు నాసమయమునన్

87

సీ॥ పొదలుపూటోటలోపెదకి యెచ్చట నెండపొడలేని యొకగుజ్జాపొన్నక్రిందఁ
గపురంపుటనటిలేకంబంబులుగఁజేసి నెరవాదిపూవుఁ బందిరిఘటించి
గొజ్జంగిసీరునగ్రుచ్చెత్తి కపురానరంగుమీరంగ నరుంగువైచి
కనకంపుచకచకల్గలిగిరంజిలు కన్నెగేదగిపూజాపంగీలుకొలిపి
మొండుగల్గినమల్లెపూదండదిండు దండనారుగంగనిల్పి యందంపుఁజిగురు
తోరణముఁగట్టి చావడితీరుదిద్ది యెలమిననపాలుఁ డచ్చటికేగుడంచె

88

తే॥ వచ్చి యారుక్మిణీసతీవల్లభునకు నతనిదేవేరులకునునంతముదిత
చిత్తుండై పలుమరుచేతులెత్తి మొక్కి మన్ననలుబొంది యిట్లనివిన్నవించె

89

కం॥ అయ్యో కలహోవిన్నప మియ్యపకనసీమనిష్ఠు డేవేర్చుగతిఁ
నెయ్యమిసోకపూజస్వర మెయ్యనరచియించితిని సముజ్వలభంగిఁ 90

కం॥ ఇందుంగల్గినపూపాద లు దిగినయలముకయుఁ గొలుకులచరిసీ
టుం దేలినయలతయుఁ బో పం దాల్చిని విశ్రమింపవలెనెనచటఁ 91

స॥ అనియిట్లువిన్నవించిన నతనివినయసహితాభిహితంబులకభినందించి యంగీ
కారవ్యంజక లతాంగీముఖచేష్టదర్శనపూర్వకంబుగా నంగీకరించితదాదిప్రమార్థుడై చ
ని యొప్పులుప్పటిలు నప్పుజస్పరంబునధిష్టించి.

చ॥ పలుమరుత న్నఖాంచలవిపాటితనూతన కేతకాంతరో
జ్వలదళసంఘసంఘటితచారుకటోత్పటకాంతిగాంచి మేల్
భలి యిదివింతయార వనపాల యటంచునుమెచ్చి వేడ్కతో
నలబలజాతుఁ డొక్కయడియార మొసంగె నెసంగవానికిఁ 93

స॥ అంత.

సీ॥ మంశితశ్రీఖండమండలీకోరకంబులఁజేరి డాగురుమూతలాడి
కోరకాపూరితస్ఫారమల్లిలతాజాలంబులందు సుయ్యాలలూగి
ఘనసారకదళికావనసారకలికలనడలు దుమారంబుఁజల్లులాడి
మారందనాభిదమ్మారామసాలాలవాలాలియందులనోలలాడి
యలసియో లేకయస్వరీయశ్వవేగ మరసిలజ్వలించియో లేకయబ్బముఖుల
బడలుకృష్ణహంలనిచాలశయపడియొ మెల్లనరుదెంచె బాలసమీరణంబు 95

తే॥ చిరుతతెమ్మెరయపుడుదాక్షిణ్యవృత్తి । బాగి యానతసుమనవకవరాగమెల్ల
నదలఁజేయుచు క్షితిమానవసుఖదాయి । యగుచునలకెను హరినామమమరకున్నె॥

కం॥ జగిలకెమ్మోవుల జిరుక నగవులునిగనిగలుడేర నవ్యధ్వనితోఁ
దగనందరొక్కమొగియై । సొగటాలాడుదమటంచు సుదతులుబల్కు 97

చం॥ బలితపుఁబద్మబాండమనుపాలిఘటిం చటమీద బద్ధజీ
వులనెడిసారెలుంచి రహిమట్టంగ నమ్మిహీరేందునామముల
గల బలుపాచికల్గాని యలెఱికిచిత్రదురోదరంబుఁదా
నలరమతోడనాడు కమలాక్షుఁడు మైకొనెనట్టిజాదముఁ 98

కం॥ అత్తరి జకచకలీ నెడు । ముత్తైపుఁబాచిటలు కనకపుంబాళిడున్

జొత్తిలపగడపుసారెలు । తత్తరమునఁ దెచ్చియొక తరుణులకిచ్చెన్ ॥ 99

తే॥ ఇయ్య నవియందుకొనియంత నింతులెల్లఁ । గుండలాకార మొప్పు గూర్పుండినడుమఁ
బాళిఘటియించి సారెలుబన్ని తాము । కోర్కినొండొరులనుజతల్లాడనపు ॥ 100

సీ॥ మొగమునకోడిపూరిగఁజిక్కిశరణనిమనఁగవచ్చిన చందమామయనఁగఁ
దనకురాజైనయాతనిగొల్వవచ్చిన చక్కనియుండిగంపుచుక్కయనఁగఁ
జెలికానికాతివచ్చెనటంచునాతని నరయవచ్చినప్రభాకరుండనఁగఁ
దొంటివేడిమి బాసికంటికింపుగ మేననిండినపొందునీ రెండయనఁగ
మురియుతిరుమణిమకుకమ్మిము త్రియంబు । రవ్యవతకంబుపీతాంబరంబు మెరయఁ
జెలుచుంబసపణమాడి చేయిఁజరచి । కేరుచునుజూచుమాడె మురారియచట ॥ 101

సీ॥ కంకణంబులుప్రాయగా దుగా బేరి చావంచంచుంబుడముల్ వైచువారు
వాసింబుడమువైచి యేసారెయని సారెనంచించితగ సారెలాడువారు
ఆడుమాటల జూదమాడఁగూడదటంచు బరులనుల్ల సములుపలుకువారు
తమిసారుసారెచేదనసారెబడుచు సుందరినోర్తువీక్షించిన గెడువారు
నాతియొక్కతెసాపధానముగ నెత్తు । లంచనలుజూడఁగనున త్తరించువారు
నగుచుఁజెలరేగియపుడుదై త్యాగిలోడ । నింతులితర ప్రపంచంబులెల్లమరచి ॥ 102

ప॥ మరియును.

103

ర గ డ.

చేడియకోపము చెప్పినమాటకుఁ బాడిదప్పెనా భామామాటకు
పేలగఁజూచెద వీడఁగనాడుకు తాళముసారెకుఁ దప్పగనాడుకు
కనవాయెక్కుడు కనుగవచ్చేరకు వనరివేడ్కఁజనివాడుకుజేరకు
పందెమువైచితి పంజాలకమ్మకు సుందరిమైకొని సుదతింగమ్మకు
నీమాటలసిరి నేరుపుచిల్కకుఁ గోమలివాటపుఁగ్రోధముజిల్కకు
నీకొకఘనమా నేర్పలనిక్కకు జోకనుదను గెల్పుటకునునిక్కకు
హాళినాడ గోరానినజీరకు చాలనులికిపడిచలియలజీరకు
కత్తియవాల్లనుకన్దురియుండకు పొత్తుల గెలుపదిపోనిదియుండకు
రామతెలిసెనీరక్కసిదాయకు నీమృషలన్నియు నిజమనిదాయకు
దక్కియోడెననితాపపులుబ్బకు చిక్కెదవిటుగెలిచెదననియుబ్బకు

పగిడిపందెమిదిబంగరుగోరకు మగువయోడి క్రమ్యరరాంగోరకు

బాలగలిచెనేబాడినయేలకు తాళకకటువార్తలనన్నేలకు

వెలిదిజడవేవెన్నునియానకు గలిచిమొగంబునఁ గిరకొలనకు

104

ప॥ అనుచుండమలోనమరియును.

105

సీ॥ సారసాస్యయొక్కర్తుసారెదెచ్చినన్న సారకుఁగలుగువాచవియటంచు

ప్రీడాపతియొక్కర్తుజోడుగూడువటన్న నెన్నరిమీదడండెత్తెదనుచు

వామాక్షియొక్కతేతివంచవేయుమటన్న నదిశిల్పిరావధృష్టానటంచు

నుడతియొక్కతెయెత్తుఁజూడంగదగునన్న నొకపట్లమిగులంగనొప్పుననుచు

సరససల్లాపభంగినుత్సహమొంది చేడలెల్లదురోదరక్షీడనుండి

రక్షివిత్తేపచలవిలయస్వనోద పాస్త్రముఖపంజరభ్రమద్భ్రమరలగుచు

106

శా॥ పశ్యత్పాదకణా కుమారిలగతృక్వాషండబుద్ధాబ్జభూ

పశ్యత్స్థలమతప్రచండనుతతత్త్వం కేశజాడ్యాదిరా

ట్పశ్యం దేహకృపాణదుర్భటవచఃపద్యాప్తహృద్యాననా

పశ్యత్స్నిహితశిరఃపరిష్కరణశుంభద్యాప్తకారాహ్వయా

107

గద్య

ఇది శ్రీమద్రామానుజభాగినేయకులసార్వభౌమ

శ్రీమన్నల్లనాచార్యవర్యపరిచర్యాసుర్య

చెన్న కేశవాచార్యపుత్ర

తిరుమలాచార్యపాత్ర

గౌతమగోత్రపవిత్ర

సింహాద్రివెంకట

నామధేయప్ర

ణితంబైన

మహాప్రబంధ చమత్కరమంజరీ కోరకాయితంబగు

ప్రథమాశ్వాసము